

KURDISTAN PRESS

ROJNAMA HEFTEYÎ • HAFTALIK GAZETE

•Tel; [46] Ø8-29 83 32

•Telex; 131 42

•Telefax; Ø8-29 50 56

PRICE

BIHA • FİYAT

2.5 DM

5 Skr

3 G

2.5 Sfr

1 £

1.5 \$

SOL PARTİ KOMÜNİSTLER (VPK) ESKİ GENEL BAŞKANI CARL HENRIK HERMANSSON

“Refah toplumunun bedelini üçüncü dünya ülkeleri ödüyor”

“50 Yıllık Sosyal-Demokrat hükümetler döneminde kapitalizmin ve emperyalizmin ana öğeleri değişmedi!”

Kürdistan'da kadın tipleri

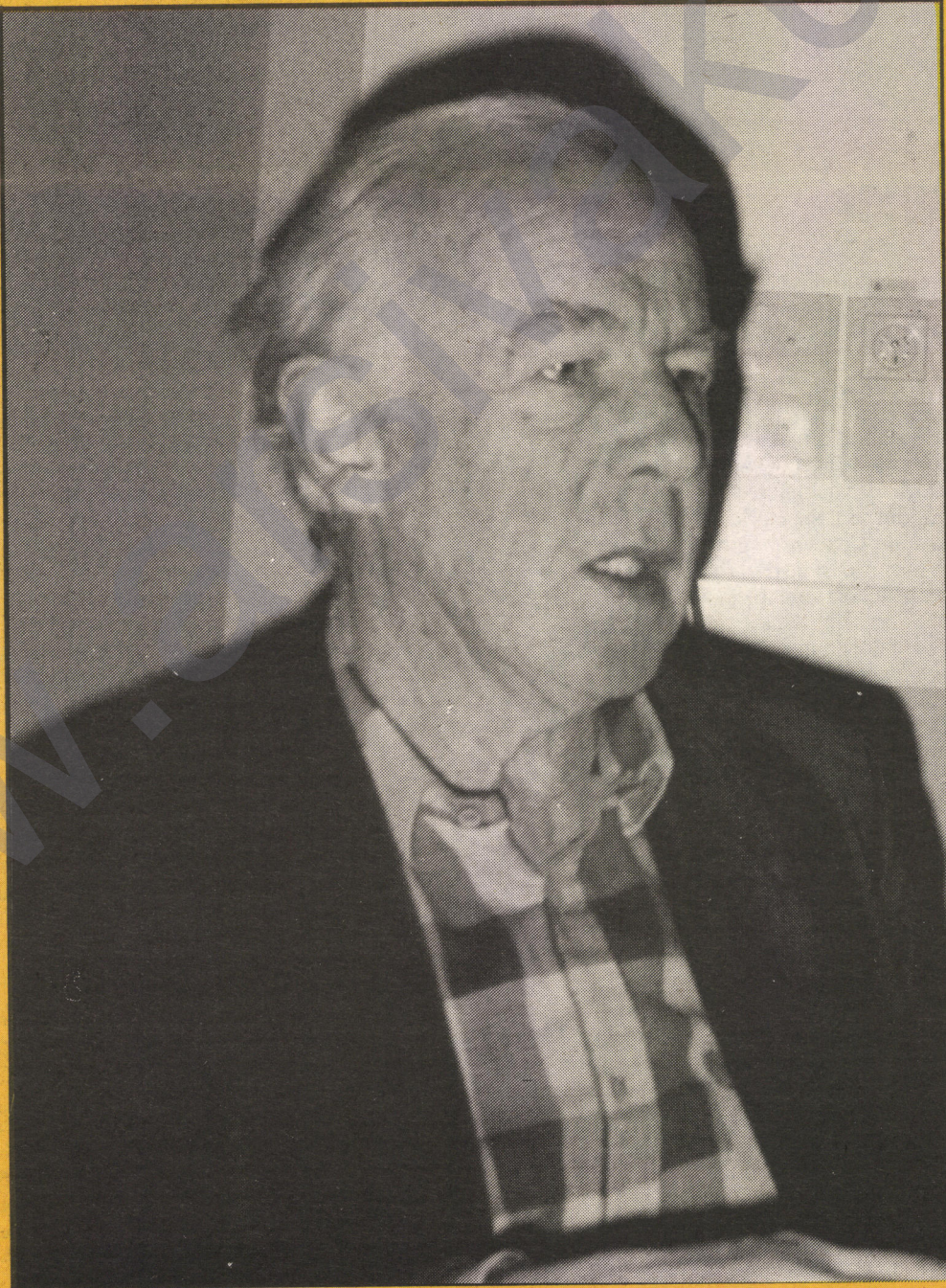
SAYFA 4—5

Türkiye kaynıyor!

□SHP, DYP ve ANAP'lı üç parlamenterin Kürt sorunu ile ilgili açıklamaları panik yarattı!

□Batı Avrupa'dan gelen heyetler Kürdistan'da estirilen devlet terörünün yarattığı yıkımı araştırıyor!

SAYFA 2

□□□“Avrupa'da devrimci şiddet stratejisini hiçbir Komünist Parti tartışmıyor!”

□□□“Faşizm ve askeri diktatörlüklerin egemen olduğu ülkelerde silahlı isyan ve şiddet bir zorunluluktur! Fakat siyasi demokrasinin olduğu ülkelerde, halkın seçme hakkına sahip olduğu ülkelerde bu strateji, bu gün olanaksızdır!”

SAYFA 6—7

İngiliz gazeteci Jonathan Frost

Kamplarda ayırım yapılıyor!

SAYFA 10

KURTEÇİROK

Neynika Şikestî Dr. Kurdo Hûsên

RÛPEL 9

□□□Sömürge Valisi Kontr-gerilla uzmanı Hayri Kozakçioğlu'nun bizzat katıldığı Kürdistan'daki insan avı sürdürülürken, SHP, DYP ve ANAP'lı üç parlamenterin Kürt sorunu ile ilgili açıklamaları TC'yi ayağa kaldırdı.

Bir dönem Kürdistan'da bir yaprağın kıpırdamasını dev manşetlerle tartışmaya getirip, kamuoyunu bir iç savaş paniği içine sokan Bab-ı Ali basını, aylardır Kürdistan'da sürdürülen insanavı ile olayları görmezden gelmeye devam ediyor. Özal'ın Van ziyaretinden önce, bölgeyi "Vatandaş! İrzını, namusunu koru!", "Din düşmanlarına karşı mücadele et!" gibi afişlerle donatan Sömürge Valisi Kozakçioğlu, *Balyoz Harekatı* olarak adlandırılan devlet terörünü Kürdistan'da köy köy, ev ev sürdürüyor.

Şubat'ın ilk haftasına ait gazete haberlerine göre bu kanlı devlet terörünün ardındaki neden, bölgeyi Batı burjuvazisinin yatırımlarına açmak olarak gösteriliyor. Satır aralarına sızan açıklamalara göre deniyor ki; "Bazı dış kaynaklı gruplar, bölgede önemli asayiş meselesi varmış havası yaratmak istiyorlar. Bölgede yatırım yapmak isteyenleri endişelendirmek için, terör havası yaratılmak isteniyor!"

Kontr-gerilla uzmanı Sömürge Valisi Hayri Kozakçioğlu sorunu bu kadar açık olarak koyuyor. Bu arada, büyük operasyonlara neden olan PKK'lı itiraflı-muhabir Recep Tiril tahliye edilirken, gazetelerin birinci sayfasına bu kez TKP-ML'nin yöneticilerinden Mustafa Curnas, "Mit Ajansıydım" itirafı ile tezrif ediyor. Mustafa Curnas, "Bir çok terör eylemini polisle beraber yaptık. 15 Temmuz 1985'ten bu yana

Türkiye kaynıyor!

"MIT ajanı idim!"; "Polisin sağladığı olanaklarla bildiri dağıttım! Afiş astım."

Polisin siyasi hareketlerin beynine kadar sızmaya çalıştığı, provakatif eylemlerin özellikle devlet tarafından planlanıp, gerektiği zaman uygulandığı artık bir iddia olmaktan çıkıp, somut bir gerçeklik haline geldiği bu günlerde, gene namlunun ucuna Kürt sorununun oturtulması ise, gerek içerde ve

gerekse dışarda yükselen toplumsal muhalefetin deforme edilmesini amaçlıyor. Nitekim, Batı Avrupa görülmedik bir biçimde Kürt sorunu ile ilgilenmektedir. İlgililer yalnızca iktidar güçlerini, elit kadroları, burjuvazinin itibarlı merkezlerini değil, bununla beraber demokratik ve sosyalist kişi ve kurumları da içine almıştır. Tam da böylesi bir curcuna içinde Türkiye'de ilk kez üç ayrı partiye mensup 3 parlamenter Kürt sorunu ile ilgili resmi ideolojiyi dışlayan açıklamalar yapıyorlar. Açıklama, Kürt sorununun Mecliste görüşülmesi talebini içerirken, Türkiye'deki Kürt insanının radyoda Kürtçe türkü dinlemek, TV'de Kürtçe film seyretmek gibi son derece masum ve haklı istemleri olduğunu da vurguluyor. Politik olarak, bağımsız ve özgür bir Kürdistan talebini kıran bu açıklamalar bile TC'nin kadim ırkçılarını, İttihatçı-Kemalist

kırması iflah olmaz "İleri-ci", "demokrat" gazetele-rin köşe başı arzuhalcilerini çileden çıkarmaya yetiyor. Türkiye'ye demokrasi vaadi ile kurulan Sosyal-demokrat partinin kurucularından, *Hürriyet*'in köşe başıcısı Oktay Ekşi, en basit demokratik bir hak olan düşünceyi açıklama çizgisini bile kaba bir general mantığı ile çiğneyip geçerek, "Eğer" diyor, "bunlara zamanında hadleri bildirilsey idi, bu kadar ileri gitme cesareti bulamazlardı!"

Bu bay, TC'ye demokrasi getirme iddiası taşımakta. Bu bay, insan haklarından söz etmekte. Bu bay,

hiç utanmadan, yüzü kızarmadan "Bana kalırsa, Türkiye'de bir Kürt sorunu yok, ama, bir Kürt sorunu çıkarmak isteyenler var" diyor. Ve ekliyor "Demirel, Özal ve İnönü eğer bu sorunu çözmek için işbirliği yapmaz iseniz, yarın çok geç kalmış olduğunuzu göreceksiniz!"

12 Eylül darbecileri de bu tür ihbarlarla ayaklanmışlardı. Kaynayan Türkiye'de demokrat olmak kolay değil!?

Son Gelişmeler

TC militarizmi Kürdistan'ı biçiyor. TC militarizminin acelesi var. Saptanan programı ne pahasına olursa olsun hayata geçirme telaşında. TC, devletin tüm kurum ve organları ile genel bir ayaklanma halinde...

Bir kaç ay önce aynı telaş ve öfke ile Saddam Hüseyin, Irak'ı alarına geçirmişti. Saddam'ın da acelesi vardı. Saddam, İran ile pazarlığa oturmadan önce, siyasi sınırlarını kontrol altına almak istiyordu. İran geri çekilir çekilmez, tüm gücü ile harekete geçti ve Güney Kürdistan'ı bir uçtan bir uca kana buladı. Ardında yüzbinlerce muhacir Kürt ailesi, yakılmış yıkılmış köyler, kimyasal silahlarla havanın bile zehirlendiği bir Kürdistan bırakarak, Cenevre'ye gitti.

TC'nin de acelesi var! TC de Batı Avrupa burjuvazisi ile pazarlıklara oturmadan önce, siyasi sınırları içinde genel bir temizlik yapmak zorunda.

Yanlış anlaşılmasın: TC 70 yıllık devlet ideolojisinin o ilkel ve kanlı "Kürt yoktur. Herkes Türktür! Türk olduğu için mutludur" politikasını sürdürme çabasından değil!!! Bu konuda zarlar çoktan atıldı. Kararlar alındı. Ne zaman ve nasıl uygulanacağı ayrı bir konu. Uygulamanın biçimi ve içeriği de. Ama bilmek gerekir ki, uygulamanın biçimi ezilip büzülecek ve içeriği de imha edilecektir!

TC'nin beyin kadrosunun gündeminde burjuvazi için pazarı döneme ve yeni şartlara en uygun biçimde nasıl koruyacağı durmaktadır. Bu temel ekonomik hedefin etrafında oluşan ve oluşturulan olaylar karmaşası her ne kadar dikkatleri başka noktalara çekiyorsa da, belirleyici oldukları iddia edilemez. Belirleyici olan iç pazarın ve iç pazarla direkt ve doğrudan bağlantılı Orta-Doğu ve Yakın Asya pazarının paylaşımıdır.

TC bu nedenle namuslu sesleri susturuyor. Onurlu kafaları eziliyor. Militan talep ve özlennleri kökünden biçkılıyor.

SSCB'nin sesi çıkmıyor, ama, durumu çok yakından ve dikkatle izlediği açık. Batı Avrupa ve ABD ise atakta... Emperyalist burjuvazi, TC militarizminin 70 yıllık gıdası olan anti-kürdizme pek itibar etmiyor. "Herkes Türktür. Türk olduğu için mutludur" lafazanlığı, emperyalist burjuvaziyi ilgilendirmiyor. Ama, GAP'da biriken suların dolara tahvil edilip emperyalist metropollere akıtılmasının heyecanının bütün benliğinde duyuyor.

TC jandarmasının kapısını tuttuğu 20 milyonluk insan potansiyeli ile 530 bin metre karelik Kürdistan topraklarının zenginliklerini, TC militarizminin sakat ideolojik formülleri hatırına gözden çıkarılmayacak şekilde düşünmüyor. TC'nin kurmayları da bunun farkında. Giderek, TC'nin kurmayları da değişik biçimlerde ve değişik ilişkiler ağı içinde bu pazarlıkların taraflarından birini oluşturuyor.

TC kaynıyor. Kaynayan TC'nin ve onun yanbaşıda kan içinde yüzen Kürdistan'ın isyan potansiyelini devrime kanalize edecek siyasal güçler ise, görüldüğü kadarıyla meselelerin bir hayli uzağında ve bir hayli farklı konularla iştigal eylemektedirler!

Orhan KOTAN

Rûdanên Dawî

Militarizma Dewleta Tirkiye Kurdistanê diperciqîne. Leza wan heye... Tirkiye ketiye teşqela pêkanîna proxramên xwe, bi çi awayî jî be, dixwaze proxramên xwe bide tetbîqirin. Dewleta Tirk bi hemû dezgah û organên xwe rabûye şîpaya.

Beriya çend mehan jî Sedam Hûsên bi eynî kî û teşqe Iraçe xistibû nav alarmê, leza wî jî hebû... Sedam berê ku bi Iranê re dest bi bazariyê bike, dixwest sînorên xwe têxe bin kontrolê. Bi paş ve kişandina hêzên Iranê ve, Sedam êrîşê Kurdistanê kir û seranser Kurdistanê kire gola xwinê. Li du xwe bi sedhezaran malbatên mi-hacir, gundên wêrane û kawilbûyî; Kurdistanêkê bi çekên kimyewî jehrkirî hişt û lêxist çû Cenevre.

Leza Tirkiye jî heye. Tirkiye jî berê ku bi burjuwaziya Ewrûpa re rûnê, dixwaze, di nav sînorên xwe yên siyasi de paqijîkî fireh çêke.

Bila şaş neyê fêmkirin: Êdî Tirkiye ne di haya domandina îdeolojîya resmî ya dewletê ye, ku 70 sale pê girtîye dibêje; "Kurd nîne! Herkes Tirk e, ji ber tirkbûnê jî bextewar e!!!" Li ser vê babetê zar jî zû ve hatine avêtin û biryar hatine standin. Lê ew proxram wê çawa û kîngê bê tetbîqirin, meselekê din e. Naverok û şikla tetbîqê jî ne diyar e. Lê bê guman wê naverok û şiklê tetbîqatê bê pûçkirin û îmhakirin

Di rojeva mejiyên kadroyên bijarte yên Tirkiyê de parastina bazara burjuwaziya Tirk disekine. Her çişas ev bûyerên ku derdora vê hedefa bingehtîna ya ekonomik de pêk tên û tên pêkanîn, bala mirovan li ser noxteyên din dikşîne. Lê ew ne tiştên esasi ne. Tiştên girîng û esasi parkirina bazara hundirî û bi wê ve girêdayê parkirina bazarê rojhilatîna û Asya Nêzîk e.

Ji ber vê yekê jî dewleta Tirk dixwaze dengên binamûs bifetisî ne. Mêjiyên aza diperciqî ne. Daxwazên militanî jî kokê radike.

Lê tev li van tiştan jî dengê Yekîtiya Sovyetê dernayê. Lê bê guman Yekîtiya Sovyetê vê rewşê jî nêzik ve û bi baldayîneke hassas teqîp dike. Ewrûpa Rojava û Amerîka di kozîkê de ne. Burjuwaziya emperyalist qîmet nade antî-Kurdîtiya dewleta Tirk ku eva 70 sale dom dike. "Herkes Tirk e! Ji ber tirkbûnê bextewar a!!!" Lê ev dîtinên hiç û pûç burjuwaziya emperyalist hew qas aleqeder nake. Bes tehwlîkirina ava GAP'ê (Proja Ava Firatê) wan aleqeder dike û ji nîha ve tema dolarên ava Firatê devê burjuwaziya emperyalist li hev dixwe. Dolar jî bo wan raserê her tiştî ye.

Belê, kes naxwaze ji bo xatirê îdeolojiya pûç ya militarizma Tirkiye, 20 milyon Kurd û dewlemendiya welatê wan yê 530 hezar km² jî dest derxe.

Haya giregirên dewleta Tirkiye jî jî ve yekê heye û hino hino di van bazarî û tîkiliyan de bi xwe terefek pêk tîne.

Tirkiye dikele, lê xuyaye ku hêzên siyasi yê çep nikarin li Tirkiye û digel wê li Kurdistanê xwedî potansiyelên serhildanê bêxin çova şoresê. Hêzên çep jî van meselan dîr in, mixabin bi meselên cîhê mijûl dibin.

12

Eylül Darbesi ile bastırıldığı sanılan Kürdistan Ulusal Kurtuluş hareketinin yeniden ve daha ileri bir düzeyde ayakları üzerinde durmayı başarması, TC terörünün yeniden tırmanışıyla, Kürt sorununa "demokratik" ve "insancıl" çözümlerin tartışılmasını birlikte getirdi. Terör tırmandırıldığı ölçüde, bu çözümler ile ilgili çevrelerin ilgi ve tartışmaları yoğunlaşıyor. Uluslararası planda, Avrupalı Sosyal - Demokratlar eliyle gündemleştirilmeye çalışılan bu çözümler, nitelikleri çok farklı değişik çevreler tarafından benimseniyor.

Soruna doğrudan taraf olan TC'nin, Kürt sorununa alternatif çözümleri daha önceden tartışmaya açtığı biliniyor. Devletin değişik düzeylerinde tartışılan çözüm veya çözümleri, bağımsızlıkçı hareketin güçlenmesiyle bağlantılı olarak ele alan TC, ileriki aşamalarda siyasi ve diplomatik manevra olanaklarını korumak için, "azınlıkların varlığı Türkiye'nin zenginliğidir" mesajlarını, resmi veya gayri resmi ağızlarından vermekle yetiniyor. Çözüme ilişkin belli ve somut belirlemeler yapmaktan özellikle kaçınıyor. Amerika dahil, Kürt sorununa "demokratik" çözümler öneren çevrelerden farklı olarak, sorunun daha o aşamaya gelmediğini düşünen TC, bu sorunla ilgili dayatmaları bertaraf edebilmek için alabildiğine Kürdistan'a yöneliyor. Sorunun oraya gelmesi için bütün güçlerini seferber ederken, bağımsızlık hareketinin bastırılmaması ve güçlenmesi durumunda uygulayacağı alternatif çözümleri tartışmayı ve hazırlamayı da ihmal etmiyor.

Neo-Kemalistler, son Türk devletini kurtarmanın veya başka bir deyimle Kürt sorununa demokratik çözümlerin etkili çevrelerinden birini oluşturuyor. Kemalizmin bu yeni yorumcuları, Atatürk'ün Kürtlere yerel özerklik vermeyi düşündüğünü "keşf" ederek, soruna en uygun çözümü bulduklarını açıkladılar. Sol partentli olmanın verdiği avantajlarla çok değişik toplum kesimlerini alabildiğine etkiliyorlar. TC'yi ikna etmek ile kamuoyunu hazırlama çabalarını birlikte yürüten neo-kemalistler, sahip oldukları basın-yayın araçlarıyla kamuoyuna ulaşmakta zorlanmıyor. Kürt sorununa demokratik çözümler tartışan çevreleri teorik olarak beslediği gibi, onlara seslerini duyurabilecekleri bir platform da sağlıyor.

Kürt parlamenterleri, Kürt sorununa "demokratik" çözümler öneren çevrelerin başında geliyor. Bağımsızlığın kıyametle eş anlamlı olduğuna kendi inandırmış Kürt parlamenterleri, bu konuda oldukça zorlanan ve sıkışan bir çevre. "Demokratik" çözümleri seslendirmeye çalışırken, öte yandan kendi partilerini, TC'yi, mahkemeleri ikna etmekle cebelleşmek zorunda kalıyorlar. TC'yi

Bir kararın imza sahipleri

"Türkiye'nin selameti" için en doğru çözüm olarak, kültürel hakların Kürtlere verilmesi gerektiğine ikna etmeye çalışıyorlar.

Doğu ve Güney Kürdistanlı siyasal güçler zaten başından beri Küzey Kürdistan'daki Kürt sorununun kabul edilebilir talepler temelinde çözülmesi gerektiği konusunda kendilerini ikna etmişlerdi. Stotükonun bu aşamada değiştirilemeyeceğini kendi deneylerine dayanarak ileri süren Doğu ve Güneydoğulu Kürdistanlılar, bağımsızlıkçı Küzeyli kardeşlerine makul ve gerçekçi olmayı öneriyor! Gelecek günlerde, özellikle Güney Kürdistanlılar adım atmaya başladıkları siyasi ve diplomatik platformlarda, Küzeylileri ikna etmeleri talepleri ile karşılaşabilecektir. Güney Kürdistan Devrimi'nin -kabul edilebilir talepleri- ileri sürdüğü konusunda nihayet ikna olmuşa benzeyen Avrupa ve Amerika, muhatap almaya başladığı Güneylilerin otonomi taleplerini, enine-boyuna diplomasi masala-

rına yatırmakla kalmayacaktır. Büyük olasılıkla, Güney Kürdistanlılardan, bağımsızlıkçı Küzeyli güçleri "Kabul edilebilir talepler" konusunda ikna etmelerini isteyecektir. Özcesi, otonomiden öte bir şeylerin olup olmadığı Küzey Kürdistan'da sınanmak istenecektir.

ABD ve Batı Avrupa, "Demokratik" çözümlerin ağırlıklı bir tarafı olarak gündemdeki yerini alıyor. Ortadoğu'daki statükoyu tehdit edici niteliğiyle, Kürt sorununun yol açtığı korku ABD ve Avrupayı "demokratik" çözümleri gündemleştirmeye zorluyor. Duyulan korku olgulara dayanıyor. Ülkesi dörde bölünmüş 20 milyonluk bir ulusun sahip olduğu korkunç potansiyel, Ortadoğu'daki rejimlerin, silahların zoruyla ayakta tutmaya çalıştığı güvenilmez istikrar ile birlikte hesaplanınca korkunun çapı ve derinliği artıyor. Bu güçlerin uygun gördüğü çözümler, diplomatik ve siyasi düzeylerde, Avrupalı Sosyal-Demokratlar eliyle gündemleştirilmeye çalışılıyor. TC'yi ikna etme çabalarını yoğunlaştıran bu çevreler, gelişmeleri yakından izlemeyi ihmal etmiyorlar.

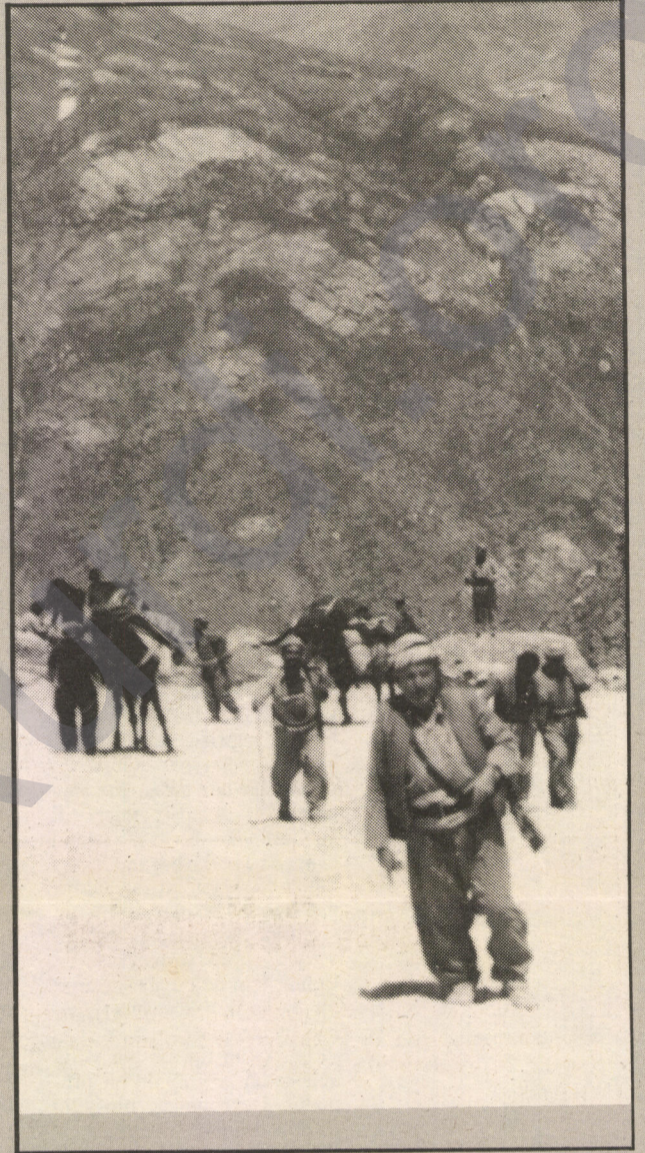
Kürt sorununa demokratik çözümler sorunuyla ilgili diğer bir çevreyi oluşturan SSCB ve diğer sosyalist ülkeler, Kürt sorunu ile ilgili inisiyatifleri ABD ve Avrupa'ya bırakmış görünüyor. (Kapıların arkasında başka görünüyorlarsa, onu da bilemeyiz!) Esas olarak statükoyu temel alan bu çözümlerin, SSCB'nin Ortadoğu'daki politikasına da uygun düşüğünü söylemek gerekir. Yanlış ülke içinde değil, dış politika da da -yeniden yapılanmayı- önüne koyan SSCB'nin Kürt sorununun düşünülen bu çözümlere pek itirazları olmayacaktır.

Farklı niteliklere sahip adı geçen "demokratik" çözüm yanlıları, kendi niteliklerine uygun yöntemlerle, bağımsızlıkçı güçleri ikna etmeye yöneliyorlar. Nasihat, telkin, korkutma, eleştiri, şiddet ve imhayı içeren ıslah ve ikna çabaları yoğunluk kazanmaya başlıyor. ABD ve Avrupa'dan sağlanan uzman personel, gelişmiş helikopterler ve silahlarla sürdürülen bok yedirmekten, 12-13 yaşlarındaki küçük kızları oynatmaya kadar varan TC terörü, bu "ikna" çabalarının bir boyutu olarak ortaya çıkıyor. Gündemleştirilmeye çalışılan "demokratik ve insancıl çözümlerin", insanlık dışı pis yüzünü oluşturuyor. Diplomatik ve siyasi düzeylerdeki ikna çabalarının Kürdistan'daki boyutu, gerçekliği, kan ve gözyaşı olarak yaşanıyor.

Kürdistan'da bağımsızlığı programlaştıran güçlerin varlığı, bunun böyle olmasını kaçınılmaz kılıyor. Bağımsızlıkçı güçlerin ve Küzey Kürdistan halkının iradesine rağmen gündemleştirilmeye çalışılan bu "demokratik çözümlerin" yolu, bağımsızlıkçı güçlerin ıslahı, ıslah olmazsa imhasından geçiyor.

XORTO

Pêşmerge Şer dike!

□□□Piştî êrîşên mezin yên Iraqê ku di meha 8 an de pêkhat, hêzên Kurdistana Başûr taktîkên xwe guhertin û dest bi şerê partîzanî kirin.

Pêşmergeyên PDK-I ku di bin alaya Eniya Kurdistanî de şer dike, di van her du mehên dawî de operasyonên serkewtî pêkanîn. Nûçeya şerên pêşmerge ku bi riya Rêxistina Ewropa ya PDK-I gihane destê me weha ne:

Di roja 11. 12. 1988'ê de pêşmergeyên Liqê 2 li gundên Şêxwasan û Balisan bi hêza Iraqê re ket şerekî giran. Leşkerên dijmin dixwest di van her du gundan de ji xwe re qereqola çêke, xaniyên mîvherivî ji nû ve ava bike û bikar bîne. Lê pêşmerge êrîş bir ser hêza dijmin û nehişt ev her du gund ji wan re bibe senger.

Di dawîya vî şerî de hinek çek û cebirxana ketin destê hêzên pêşmerge û bi dehan leşkerên dijmin hate kuştin. Navên leşkerên kuştî ku di saha şerî de mabûn ev in: Elî Ferhan Şeqer, Qasim Silêman Wahîd û Ewdilwahîd Elî.

Dîsa pêşmergeyên Liqê 2 di destpêka meha 12 li gundê Şivareş bi hêzên dijmin re kete şer. Di vî şerî de bi dehan leşkerên dijmin hat kuştin. Pêşmergeyek şehîd ket û du pêşmerge jî esîr bûn.

Di roja 25. 11. 88 an de mifrezekî pêşmerge bi ser Liqê 1. li gundên Sêwa, Newca û Nerweraqan ku bi girêdayî navça Amêdiye ye bi hêzekî dijmin re kete şer. Pêşmerge hêza dijmin şikand û gelek çek kete dest..

Dîsa di roja 16. 12. 88 an de pêşmergeyên Liqê 1. li gundê Rejwa li navça Reqan bi hêzekî dijmin re şer kir. Hin leşkerên dijmin hat kuştin û birîndarkirin.

ANK • Batı Berlin

kürdistan'da

kadın tipleri

muzaffer oruçoğlu

Kadın üç tip baskı altındadır Kürdistan'da. Sınıf baskısı, milli baskı ve ataerkil baskı. Kürt kadınının kellesine oturtulan dikenli tacın üç ana ağırlığıdır bunlar. Komprador - feodal sistem tarafından amansızca sömürülmektedir. Her türlü milli haklardan yoksundur ve erkek baskısı altındadır. Köklü feodal gelenekler ve sözkonusu şartlar, Kürt kadınlarının envai çeşit tipler sergilemesini beraberinde getirmiştir. Bunlardan bazı tipler üzerinde durmak istiyorum.

KÖLE KADIN TIPI

Bunlar şaşmaz ve derin bir kölelik ruhuna sahiptirler. Erkeğin egemenliği, güneşin doğuşu ve ayın parlaması kadar doğal bir olgudur. Kendisi de bir erkek olan tanrı, kadınları erkek için yaratmıştır. Kadınlar, tepside erkeğe sunulan ballı yemek gibidir. Şartsız hizmet, teslimiyet ve haz kaynağıdır. Erkek için can vermeleri doğuran bereket ocağıdır. Erkek ise buyruk ve yumruk demektir. "Kocam değil mi hem döver hem sever" teorisini en çok bu kadınlar benimsemişlerdir. Bu tipler daha çok, orta çağ karanlığının hüküm sürdüğü kırsal kesimlerde yaygınlık arzeder. Öte yandan fuhuş ve can pazarının salgın hale geldiği kasabalara yeni giren köylü kadınlardan da bir savunma güdüsü olarak ortaya çıkar ve sözkonusu tipleri üretir.

Kocanın güçlü yumruğunu yiyince, tatlı bir göz yaşıyla birlikte bağırır ve yalvarır. Dayak sefasından sonra içini dayanılmaz bir haz basar. Kocanın kazaklığı, amansız inisiyatifi ve sahiplik duygusu kadını övünce ve zevke boğar. Cinsellikte ise erkeğin hoyrat, saldırgan, ferman takmaz, azgın inisiyatiline tam bir kuzu teslimiyetiyle cevap vermeyi sever. Bunlar için en büyük hakaret, bir başkasının kocasına "kılıbık" demesidir.

Köle kadın tipi üç bin yıllık ağır kadın köleliğinin bir ürünüdür. Devrimin üç bin yılın bu tipik ürününü bir çırpıda ortadan kaldıracığını hayal etmek ise gülünçtür. Köle kadın tipi, yeni şartlarda yeni biçimlere girerek sınıfsız topluma kadar varlığını sürdürecektir. Şimdi geri üretim ilişkileri, kölece gelenekler ve din tarafından besleniyor. Gerçekte ise yine en geri ögeler tarafından beslenecektir. En başta da ataerkilliğin kalıntılarından, çürüyüşünden...

MÜMİN KADIN TIPI

Kürt kadını üçlü kısıtın dişleri arasında basit bir böcek gibi ezilince, kendisini teslimiyet, çilecilik, kör bir edilgenliğin kucasına bırakır. Kocasına olan aşkı yıkılır. Fakat daha yüce, daha pırıltılı, erişilmez bir aşkın arayışı içine girer. Etini hiçe sayar, daha afat bir aşk için nefisini parangalara vurur. Tutulmak arzusu, abdallaşmaş, doğa üstü manevi bir otoritenin sinesinde hiçleşmek arzusu tepeden tırnağa sarar onu. İçindeki hazinayı ve dert küpünü erkeğine açamayınca ya geniş gökyüzüne, ya güneşe, ya tanrı yerine, ya da tanrıya sığınan kadın, kinik diyojen gibi neredeyse fiçılara girip orada yaşamak ister. Yeryüzünde ataerkil egemenlik gerçekleşince insan imajında tanrı da erkekleşti. Mümin kadın, işte dört dörtlük erkek olan, ak sakallı, pedersahiğin görkemiyle süslenmiş bu tanrı babayı gönlünün odağında oturtunca hayat gücünü zenginleştirir. Fantazinin tahtı revanında alem seyahatine çı-

kar. Erkeğin cinsel iştahından genellikle tiksindir. Gögün yedinci katında cırılçıplak yaşayan, gencecik, güçlü ve güzel gılmanların kollarına atar kendisini. Cenneti alada iken tanrının bir gün kendisini otağına davet edebileceğini düşünecek kadar ileri gider.

Bu tipler kuşkusuz sadece Kürdistan'a özgü değildir. Devrimden sonra, özellikle de İran Irak savaşının ağır yıkım ve yokluk koşulları altında, tek bir sedaları atmosferinde bir hayli yaygınlaştı. Orta çağ hiristiyanlığında da bu tipler bir hayli yaygındır. Bu tiplerin en ünlü temsilcisi, İsa'nın sünnetinde penisinden düşen bıçak artığı kanlı deri halkayı parmağında "görünmeyen yüzük" olarak taşıyan Aziz Catherine'dir. Alabildiğine bağnaz, mümin hiristiyan kadınların fantazi dünyasında, İsa'nın göklerden inen aşk fısıltılarının sonu arkası gelmez: "Tatlı kızım, yavrum, sevgilim, hem de, senin beni sevebileceğinden çok, ama çok daha fazla. Bütün yaşamın: yiyip içişin, uyuyuşun, kısacası her şeyin hoşuma gidiyor. Sende bütün ulusların gözlerini kamaştıracak şeyler yapacağım; her kes beni sende tanıyacak, bir çok halk sende yürütecek adımı. Kızım, benim tatlı eşim, çok pek çok seviyorum seni" (Ange'le de Foligno'nun yazılarından)

Mümin kadın tipleri, feodal şiddetin ve dinin öpüştüğü yerde filizleniyor Kürdistan'da. Cismani aşkta bulamayan, hayvan gibi kullanılan kadın, insanın kadim duygusuna, yani aşkta ölümsüzlüğe erişme duygusuna sığınır ve bunu da din pelerinine sarar.

SİLİK KADIN TIPI

İyi de olsa kötü de olsa evlilik onun için geçilmesi zorunlu bir köprüdür. Kocada hiç bir ilginç yan yoktur. Nefsi köreltmek, nesli çoğaltmak için birleşmesi gereken bir araçtır koca. Aşk ise kısa vadeli tatlı bir yalandır. Hiç bir koca eşini ömür buyu sevmeyiz silik kadına göre. Kısrağın mutluluğu, aygırın altında kaldığı zaman süresiyle sınırlıdır. Eşinde aradığını bulamayan bu tip, başka güzelliklerin, sevgilerin ve aşkların keşfine çıkmaz. Dünyaya kocasında keşfettiği kütü yanların, çarpıklıkların ve eksikliklerin penceresinden bakar. Kadının köleşmesini pek sevmez. Mümin kadın gibi doğa üstü aşk arayışlarına da yönelmez.

Silik kadın tipinin felsefesi gayet yalındır. "Madem dünyaya geldin, yaşa. Böcek çakal ve tilki yaşadığına göre sen de yaşa. Aşkı yücelterek kendini aldatma. Dalında olgunlaşmış ballı bir incir bazan aşktan tatlıdır. Kızarmış ceylan eti, keklik ötüşü, kuzu meleysi ve kayayı delen bir çiçek aşktan azizdir. Aşk iştah ve çiftleşmedir. İştah ve çiftleşme, yani gönüllü sevişme bitince aşkta biter. Bu hazı ne yücelt ne de reddet" Silik kadın tipinde mücadele şevki güçlü değildir. Dağlı ruhun zayıf, küçük üretim ise egemen olduğu geçiş (ara) bölgelelerinde daha çok ortaya çıkar bu tip. Durgunluk ve tutuculuk ikliminde kolayca filizlenir, boy atar. Yükselen uyanış ve harekete, kararsız bir ruhla, ayaklarını sürükleyerek katılır.

BAĞIMSIZ ASİ KADIN TIPI

Kürdistan'da bu tipin sayısı az değildir. Bu tipin ruhunu en iyi özetleyen Olympe GDUGE'nin şu ünlü cümlesidir. "Giyotine çıkmak hakkı olan kadına kürsüye çıkmak hakkı verilmelidir" Bu tip, kocanın hataların,

baskılarına, pedersahi inisiyatiline karşı çıktığı için sürekli azarlanan, dayak yiyen bir tiptir. Ruhu gayet berraktır. Bilinçli olmamasına rağmen kadının toplumdaki içler acısı konumunu, ezilişini rahatlıkla görebilmektedir. Sevdamın gücüne inanır. Sevdasız evliliği, inekle boğanın konulduğu karanlık bir ahıra benzetir. Birbirini sevmeyen eşlerin birtikliliğini sürekli sorgular. Nisbeten aydınlanmış kentli kadınların "serbest" davranışlarına sempatiyle yaklaşır.

Bağımsız asi kadın tipi Kürdistan'ın dağlık bölgelerinde köy şehir ilişkilerinin sık olduğu dini etkinin ve örtünmenin zayıf, merkezi otoriteyle çelişkinin daha keskin olduğu kesimlerde daha yaygındır. Her bağımsız asi kadının içinde, zayıf karşı güçlü merhamet ve bir yiğit eşkiyalık rüzgarı vardır. İster kocayla, ister merkezi otorite, isterse aşiretler arası olsun çatışmayı sever. Erkekler arasındaki şiddetli tartışmalara özgürce katılmak ister. Cinsel birleşimde erkek kadar aktif olmak ister. Kızların kaçışını, genç sevgililerin buluşmalarını anlayışla karşılar. Avuntürün ve isyanın her türü ilgisini çeker. Özgür davranışlı, dorbador, harbi erkekleri sever.

Genel olarak Kürdistan'da kadın dağlara ve özgür harekete eğilimi güçlüdür. Bu tip kadınlarda ise bu eğilim çok daha güçlüdür. Elde silahla, grup halinde dağlarda dolaşmak doyumsuz, cazibeli bir özgürlüktür onun için.

ERKEKSİ, EGEMEN KADIN TIPI

Hayat felsefelerinin alfabesi "ah bir erkek olsaydım"la başlayan bu tipler egemenliğe bircik altın ilke olarak sarılırlar. Eve, çocuğa ve kocaya egemen olmak. İş ve sohbe egemen olmak. Sevişmeye, kavgaya ve ağıta egemen olmak. Kahkaha, oyuna ve müziye egemen olmak. Hanım bakanlara, hanım ağalara, her türlü otoriter hanıma büyük bir hararetle hayranlık duyarlar. Aşiretler arasında aracı olmak, köy muhtarı olmak, şehire gidip pazarlarda alış veriş yapmak gibi inisiyatilere sarılmak isterler. Bunların içindeki egemenlik arzusu bir nevi uygulanan, hayat hakkı bulamayan diktatörlüktür. Bu arzu ile erkeğin egemenliği çatışır. Erkek tarafından ezilince hincini çocuğundan çıkarır. Daha çok güce, inisiyatife tapan bir tiptir. Şu cümleler genellikle ona aittir. "Bir yumruğa iki yumrukla cevap ver", "Küfürü küfürle kov", "Altına yatma üstüne çık", "Buyruğu buyrukla sav", "Her iyiliyin özünde bir tilki kurnazlığı var", "Bir gerçek dostu, bin düşman kazanarak kazanabilirsin".

Erkeksi egemen kadına göre, kadın sevilme isteğinden egemen olmalıdır. Egemen olmadan sevilme, efendinin köleyi sevmesine benzer. Dünyanın ruhu egemenlik üzerine kurulmuştur, anlayışından hareket ederek eşitliğe inanmaz. Bu tiplerden bazıları, gerçekten de kocaları üzerinde egemenlik kurarlar. Bu tiplerin egemenliği altına giren koca, bağımsız inisiyatifi ve giderek de söz hakkını yitirir. Bu rollerin ters dönmüş, kadının ezen erkekler, erkeğin ise ezilen kadınlar cephesine itti hakı demektir. Erkeksi egemen kadın tipleri Kürdistan'da genellikle orta ve zengin köylü ailelerinde, zaman zaman da "hanım ağa" olarak toprak ağaları sınıfında ortaya çıkar. Pek yaygın bir tip değildirlen.

HAVAI HOVARDA KADIN TIPI

Kendisine yönelen tüm baskılardan, yokluklardan, ve haksızlıklardan intikam almak isteyen bir tiptir. Ama intikamı, açıktan diklenerek, direnerek almaz. Kendisine bir yeraltı özgürlüğü tanıyarak alır. Havai hevestir. Her rüzgardan etkilenir. Yeniliklere açıktır. Eski ve alışılmış olan her şeyden nefret eder. Modern kent hayatının derin özlemine çeker. Zevkinin ve arzusunun kölesidir. Süsleme ve gösterişe önem verir. Cinsel hayatta, değişik fizik ve karakter güzellikleriyle birleşme havyetiyle hareket eder. Arı gibi değişik çiçeklerin bal özlerinde konaklar. Felsefesi şu vezir direklerin üzerine oturmuştur: "Nevsinin işkencecisi olma", "Seni çeken her güzelle birleş", "Aklını değil gönlünü dinle", "Sana sunulmayan cenneti yağmala", "İnek sürüsünden çık, bağların içinde özgür ol." Havai, hovarda kadının dini

inançları zayıftır. Ev içi hizmetlerden ve çocuk bakımından sıkılır. Kocasıyla cinsel ilişkiden (hep aynı kişi olduğu için) nefret eder. Genelev olgusuna şiddetle karşıdır. Bu olguyu, kadının hayvan gibi satılması olarak görür. Bu tipler Kürdistan'da, şehir kültürünün yoğun geldiği, yoksulluğun ağır olduğu köy ve kasabalarda filizleniyorlar genellikle. Ve yeni fikirlerde açık oluyorlar.

KABUS, İLLET KADIN TIPI

Yeryüzünde, kendisi hariç herkese karşı olan ve yaşamını nefret üzerine kuran bir tiptir. Kocasının her sözünü itirazla karşılar. Kocasının her sevdiği şeyden nefret eder, her nefret ettiğini ise sever. Her kez in aleyhinde atar. Dünyanın büyük bir kalleslik yumağı olduğuna inanır. Ezenden korkunç derecede iğnener, ezilenin ise ezilmesini sevinir.

Kürdistan kadını, tüm geri ülkelerin kadınları gibi bir devrimle kurtulamıyacaktır. Onun kurtuluşu, uzun bir devrimler sürecinden geçecektir. Şu anda o, güçlü ataerki değer yargıları ile malüldür. Ve bir devrimle bu değer yargıları kalkacak yeltenekte değildir. Ataerki silahlarla cihazlanan bir gücün, karşısındaki ataerki kalelere saldırısında o oranda başarılı olacaktır. Kürdistan kadını kendi zincirlerine, Kürdistan devrimine katıldığı oranda saldıracaktır. Kürtistan kadınının, Kürdistan devrimine, kendi bağımsız, devrimci demokratik örgütleriyle katılacağı bugün malesef söyleyemiyoruz. Ne Kürdistan devrimini, nede Kürdistan kadını bu sorunun önemini kavramış değildir. Bir çok ülkede, geçmişte ve günümüzde, kadın hareketine komünist partilerinin seyirci kaldıklarını biliyoruz. Komünist partileri, bağımsız, yığınsal, devrimci demokratik kadın örgütlerinin yaratılmasında üzerine düşen görevleri yerine getiriyorlar. Kendi saflarındaki komünist kadınları, yada bunların bir bölümü bu yönde seferber etmiyorlar. Sonuçta ortaya çıkan kadın örgütleri de burjuvazinin etkinliği altına giriyor.

Kürdistan'ın parçalarında yani büyük Kürdistan'da bugün etkin olan hareket, Kürt ulusal burjuvazisinin önderlik ettiği, silahlı ulusal harekettir. Bu hareketin, Kürt kadınının değişmesinde, tipleşmesinde oynadığı rol nedir? Bu hareket ilkin, Kürt kadınının ulusal bilinçle donanarak yeni bir insiyatif ve kişilik kazanmasına yol açıyor. Köle ruhlu kadından bağımsız, asi kadına kadar çeşitli tipler, erkeğinin yanında, ezen ulusa karşı dikleniyor, direnişe katılıyor. Direniş ruhu kadının kendine olan güvenini güçlendiriyor. Dağda savaşan ve ölen kadının mesajı, sadece kadın yığınları üzerinde değil, erkekler üzerinde de olumlu değişmelere yol açıyor. Savaş, değişik tipten kadınları ve erkekleri harmanlıyor, onların aralarındaki çin setlerini yıkarak kolektif bir fedakarlık zemininde yakınlaşmalarını, bireysel dar hayallerini toplumsal hayallerle değiştirmelerini ve birbirlerinden öğrenmelerini sağlıyor. Savaş Kürdistan'da direnişçi, bağımsız kadın tipinin yeni bir biçimde yaygınlaşmasına hizmet ediyor. Kuşkusuz, kuzey Irak gibi feodal dokunun güçlü olduğu bölgelerde burjuva - feodal önderlik, kadınların yığınları halinde, elde silah savaşa katılmalarından çekiniyor. Kadınların cephe gerisinde, savaşan kocasına ekmek pişirmesini, çocuğa ve davara bakmasını, elinin hamuruyla erkek işine karışmamasını istiyor. Tabii, Kürdistan'ın her yerinde durum aynı değildir. Üretici güçlerin, üretim ilişkilerinin ve aydınlanmanın diğer parçalara göre nisbeten ileri olduğu Türkiye Kürdistan'ındaki ulusal hareket daha radikal bir görünüm arz ediyor. Kadınların doğrudan savaşa katılmalarını istiyor. Kuzey Irak'taki Barzani hareketinin söz konusu kadın politikasına rağmen, savaşın bizzat kendisi, cephe gerisinde kadınların canlanmasını, ruhlarının tazelenmesini beraberinde getiriyor.

Kuşkusuz kadın hareketinin gelişip ileri hamleler kaydetmesinde, sınıf mücadelesi ulusal mücadeleden daha büyük rol oynar. Sömürüyü ortadan

kaldırmayı amaçlayan bir hareket, aynı zamanda ataerki basıkıya, kadın-erkek eşitsizliğine ölümcül bir tarzda yönelmiş, kadın hareketinin canlanışına doğrudan hizmet etmiş oluyor. Bu bakımdan ulusal mücadeletin rolü ile kıyaslanamaz. Kürdistan'da ulusal mücadele ile sınıf mücadelesi, içiçe birlikte yürümekte ama bugünkü ulusal mücadele belirlemektir. Sınıf mücadelesinin sağlıklı gelişmesi, derin boyutlara ulaşması için ulusal mücadelenin halledilmesi gerekiyor. Ulusal mücadele de proleteryanın önderliği ele geçirmesi, sınıf mücadelesinin ulusal süreçte gelişip güçlenmesini beraberinde getirecektir. Ne yazık ki sınıf bilinçli Kürt proleteryanı bu gün bu atılımı gösteremiyor. Bu durum Kürt kadın hareketi için de bir dezavantajdır. Tarihte kadın hareketinin en güçlü olduğu yerler, sınıf mücadelesinin en keskin ve proleter hareketin en güçlü olduğu yerlerdir. devrimci, demokratik kadın hareketinin kaderinin, proleter hareketin kaderine bağlı olduğunu bizzat hayat gösteriyor.

Kürdistan'ın çeşitli parçalarında, devrimci demokratik yığınsal kadın örgütlerinin kurulması, kadın hareketinin somut programının, strateji ve taktiklerinin belirlenmesi, sınıf bilinçli işçileri yakından ilgilendiren bir sorundur. Kadınların mücadelede daha istekli, daha yaratıcı ve daha yığınsal bir tarzda yer almaları için bu şarttır.

Militan kadın hareketinin, toplumun (bilincini demiyelim ama) vicdanını proleter hareketten daha çok etkilediğini inkar edemeyiz. Demir kitaların, sukaklarda gösünü açarak "vur!" diye bağırarak kadınlar karşısında acizleştiklerini, işi saf değiştirmeye kadar vardıklarını devrimler defalarca bize göstermiştir.

Kürdistan kadınının yığınları halinde harekete geçmesi, toplumsal ve ulusal kurtuluş davasına, kendi davasına dört elle sarılması için tunelin sonunda bir tek kıvılcımın çıkması yeterli değildir. Onun geçmişte güçlü, yığınsal bir mücadele tecrübesi olmadığı gibi, bilinci, perspektifi ve dünyasında dardır, feodal değer yargılarıyla mağlumdur. Kendi kendimizi aldatamayız. Mevcut gerçekçi olduğu gibi görmek zorundayız. Tabii, üçlü ökçe (ulusal, sınıf, ataerki) altında inleyen bir yaratılmış korkunç kinini, susmuşluğunu, özlemini ve hareket geçmesi halinde neler yaratabileceğini de bununla birlikte görmek zorundayız.

Güzel ve içli ağıtlar yakan, acayip doğuran, bedduasından korkulan, olduğundan ihtiyaç görünen, kocaman bakışlı bu tipler mahşerini, hakkını verecek anlatmak çok zor ve belalı bir zanattır. Bu bakımdan okuyucular, bu yazıdaki eksiklikleri, hataları, zayıf yanları tolaensla karşılasınlar.

Ocak 89

dağlar da ağlar...

...onbinlerce mülteci Kürt ailesinin trajik yaşamı...

Bir Cinayetin Işığında İnsan Portreleri

Palme olayı ve sonrası göçmenlerin davranışlarını incelemek bir sosyolog için ilgi çekici olurdu sanırım. Bu inceleme, yalnızca göçmen psikolojisi üzerine genel bir bilgi vermekle kalmaz, geldikleri coğrafyaya göre nasıl ayrıştıklarını bilgisini de verirdi. Kendisine güveni yok edilmiş; ezgin, tutuk, eyyamcı bir insan araştırması olurdu bu.

Olof Palme'nin öldürülmesi göçmenleri de etkilemişti elbette. Ancak katilin eşkaline ilişkin ilk bilgiler bir "kara kafa" portresi çizmeye başladığında etkilene gözle görülür bir şekilde derinleşti. Olayın akabinde Sosyal Demokratların düzenlediği protesto mitingi "kara kafa"ların yoğun katılımı ile gerçekleşti. Göçmenler demiyoruz, çünkü göçmenlerin "sarı kafa"lı bölümü, acısını sokağa dökmeyi pek gerekli görmemişti. Katil "kara kafa"ydı zira. Bu mitinge katılmayı yeterli görmemiş olmalılar ki, kara kafalılar kendilerine ait ikinci bir miting düzenlediler. Aslında bu ikinci miting göçmen örgütleri tarafından düzenlenmişti ama "sarı kafa"lı göçmenler suçu genel bir göçmen parantezi içinde kabullenmemek için uzak durmayı tercih etmişlerdi. Bu ikinci mitingde kara kafalılar, kendilerinden biri olduğu varsayılan katili lanetlediler. Kendi ülkelerinde ki işkence, idam, toplu öldürmeler vs. den pekte etkilenmeyen bu insanlar, bu menfur cinayet karşısında dehşete düşmüşlerdi. Neler yoktu ki bu mitingde. Sosyal Demokratlar ve onun sahte barışçı yüzü üzerine sabah akşam eleştiri yönelten ve mitingde "barış güvercinimizi kim öldürdü pankartı" taşıyan komünistler mi, Türkiye'ye ve Kürdistan'daki işkence ve katliamları sergileyenlerin üzerine saldıran orda Palme'nin büyük boy portresi ardında göz yaşları dökülen mi? Sten Andersson'un, tüm göçmenlerin kendilerini suçlu hissetmemeleri, Olof'un da göçmen çocuğu olduğunu söylemesi yüreklerine biraz olsun su serptiyse de, katil zanıyla bir sarı kafanın gözetine alınması ancak rahatlatıcı oldu onları. Bu son duruma kaldırıldı Olof'un cenazesi. Cenazenin geçtiği yollarda ilk günlerin o kara kafa yığını boşuna aradı gözler. Öldürülme eyleminin hemen ardından müthiş bir hızla Palme'nin büyük boy bir portresini camlatacak gösteriye katılanlar, barış güvercinimiz vuruldu diye feryat edenler yoktu. Artık onlar değildi ki katil.

Sonra birden "33" yaşında ki diye bilinen katil zanlısı serbest bırakıldı. Ve böylece yeni bir insanlık dramının perdesi açıldı. Gözler yine "kara kafa"lılara çevrilmişti. Hedef Şili'ydü bu kez. Bütün bu süreçte ne kadar "ciddi!" olduğunu kanıtlayarak, en küçük bir söylentiye dahi tiraja çevirmekte ustalıkını gösteren İsvaç basını Şili bağlantısından sözetmeye başladı. Kendi toplumunun "biricik"liğine inanan, TV'de her gün başka dünyalardaki vahşeti seyrederek haline şükreden İsvaçlı hazırda zaten böyle haberlere. Öyle ya katil kendilerinden biri olamaz olsa olsa o vahşilerden biri olabilirdi. Orta doğular için her ne kadar katilin sarı kafalılığı tercih edilirse de buna da razıydılar. Bir Şili'li niçin olmasındı. Ah birde şu kara kafaların görünümünden milliyetleri ayırd edile bilseydi. Daha önce ortadoğuların toplumdaki kötü şöhretinden dolayı, bir Şili'liyle karıştırılmaktan memnun olan ve Şililiğin diskolardaki biraz daha yüksek kredisinden yararlanmaya çalışanlar için durum değişmişti artık. Sonra zanlı olma sırası Kürtlere geldi. Ve rahatlatıcı Şilililer. Kürtler diyordu polis muhabiri gibi çalışan gazeteler, Birden İran'lısı, Irak'lısı, Türk'ü Kürtleri keşfetti kendi top-raklarında. Kürtlüğüyle öğünenlerse kimlikleri hakkında şüpheye düşmüşlerdi. Artık "yağ kommer fron Kürdistan i İran, Irak, Türkiyet" demiyor, "i" siz ülkelerden geliyorlardı. Ama dur bakalım onlar içinde bir çıkış yolu olamaz mıydı? Kürtlerin hepsi de katil olamazdı ya. Aralarında bir grup vardı ki, onlar da illalah demişlerdi bunlara, işte onları katil. PKK. Zaten gazeteler polis şefi, vb'leride öyle demiyor muydu? Ağlamaklı sesler vardı TV'de, radyo ve gazetelerde. Çocuklarımız perişan diyorlardı. Dışarı çıkmıyor. Bütün Kürtler suçlanıyor diyorlardı. Şu işe biraz daha açıklık kazandırılmaz mıydı? Hani ne bilim, hiç değilse şu PKK'nın İsvaç'teki üyelerinin afişleri basılsa, duvarlara asılsa, TV'den gösterilse o zaman her İsvaçlı her Kürde şüphelye bakmazdı belki.

Bütün mantık durmuş, sağduyu bir yerlere saklanmıştı. Bu cinayetten kimlerin çıkarı vardır diye sormuyorlardı insanlar. Hiç kimse bir saat içinde verilmiş sinemaya gitme kararını bir cinayet için değerlendiren hangi güçtür diyemiyordu. Nedenle ilgilenmiyordu hiç kimse. Herkes bir katil avına çıkmıştı. Ve İsvaç polisinin beceriksizliğine müthiş kızıyorlardı, Türk polisi olacaktı ki... En ilginç bir çok (pek çok) siyasi mülteci, her nedense "kara kafa"lılık parantezi içinde olayın suçluluğunu duyuyordu.

Ve sonuçta bir "sarı kafa" bulundu. Yorgan gitti kavga bitti böylece.

G.Ali

Dedikoducu kadınları ilgiyle dinler, suya sabuna dokunmayan dedikoduları ise sevmeyiz. Aşırı derecede ezilmenin ve çıkmazlığın kadınıdır. Köleşmemiş ama direnişinide aşırı nefrete dönüştürmüş bir tiptir. Bu tiplerin modern hayattaki benzerlerine, erkek düşmanı kadınlar içinde kolayca rastlarız.

Kabus, illet kadın tipi, uyanış ve devrimci mücadeleyi kararsızlıkla seyrederek. Devrimin güçlü karşı çıkışını, yıkış ve red ögesini sempatiyle karşılar. Ama devrimin yaratıcılık yeteneğini, kurtarma ve yükseltme erdemini, derin devrimci hümanizmini gayet soğuk karşılar. Bu tipin dönüşmesi zor değildir. Devrimin büyük ilgisi ve sıcaklığı, bunların mantıksız nefretinin panzehiridir. Bu panzehir, iyi ve yaratıcı nefrete dokunmaz. Ama kötü nefrete yokeder. Korkunç derecede ezilmenin ürünü olan bu tipi, kararlı ve militan bir unsura dönüştürür.

Kürdistan'daki tipler manzarasını daha fazla sıralamanın bir gereği yoktur.

Devrim, eskiye, yani çürüyüşe ve çöküşe, ilerleyişin her türlü engelini yönelmiş sosyal bir depremdir. Mevcut düzene karşı bir tarzda değiştirecektir. Çünkü Kürdistan devriminin dipten geliş çok daha derin ve sarsıcı olacaktır. Ezen ulusla çatışma, emperyalizmle çatışma, burjuvaziyle ve büyük toprak ağalarıyla çatışma, ataerki değer yargılarıyla çatışma... Kürdistan'da, değişik türden çelişkiler, hararetili, devrimci bir kargaşa yumağı arz ediyor. Bu yumak ortadoğuda önemli bir yangın odağı haline geliyor. Emperyalist güçlerin dikkatleri, her geçen gün bu odakta daha açık toplanıyor.

“Refah toplumunun bedelini üçüncü dünya ülkeleri ödüyor”

- “Elli yıllık Sosyaldemokrat hükümetler döneminde kapitalizmin ve emperyalizmin ana öğeleri değişmedi!”
- Avrupa’da devrimci şiddet stratejisini hiçbir komünist parti tartışmıyor!”

●●●Kurdistan Press, VPK (Sol Parti Komünistler) teorisyenlerinden, eski genel başkan Carl Henrik HERMANSSON ile görüştü

□ Sayın Hermansson, siz İsveç kapitalizminin, tekleşme - emperyalistleşme süreci üzerine bir çok kitap yazdınız. İsveç’te tanınmış ve kabul edilmiş bir iktisatçısınız. Bize modern İsveç kapitalizminin temel özelliklerini anlatabilir misiniz?

□ İsveç gelişmiş, tipik bir kapitalist ülkedir. Burada iki güçlü temel eğilimi gözlemleyebiliriz. Birincisi; iktidar ve mülkiyet konsantre olmaya ve merkezileşmeye devam ediyor. Özel sektörde süregelen bu eğilimler, tepede, çok küçük mülkiyet ve iktidar grupları arasında oluşuyor. İkinci güçlü eğilim de, çok uluslu şirketleşme eğilimidir -transnasyonalisering-. Yani, İsveç’te etkin olan şirket ve finans grupları geniş kapsamda dış ülkelerde faaliyet gösteriyor. Aynı zamanda yabancı sermaye büyük çapta İsveç şirketlerini kendi mülkiyetine geçirmiş durumda. Her iki eğilim içiçe yaşıyor. Bence İsveç kapitalizminin temel iki eğilimi budur.

Bu eğilimleri tahlil etmek için Marks’ın Kapital’de geliştirdiği tahlil yöntemlerini ve temel görüşlerini kullanmak gerek bence.

Ayrıca, kapitalizm ve emperyalizm üzerine ilk bilimsel çalışmaları yapan Lenin ve Buharin’in de yöntemlerini kullanmak gerek. Onların anlattığı ve tahlil ettiği temel eğilimler günümüzde de geçerliliğini koruyor. 50 yıllık sosyal demokrat hükümetler döneminde kapitalizmin ve emperyalizmin ana öğeleri İsveç’te değişmedi.

□ Kitaplarınızda İsveç’in emperyalist aşamasını detaylı bir biçimde incelemişsiniz. Hatta İsveç’i “küçük, fakat aç bir emperyalist ülke” olarak sıfatlandırdınız. Sizin anlattığınız ve tahlil ettiğiniz emperyalistleşme dönemi sosyal demokrat hükümetlerin iktidar dönemine rastlamakta. Sizce, sosyal demokrasiyi nasıl değerlendirmek lazım? Sosyal demokrasi kimi temsil ediyor?

□ Ben emperyalizm kavramını marksistlerin kullandıkları anlamda, yani

Lenin’in kullandığı biçimde anlıyorum. Bildiğiniz gibi, emperyalizm kavramı başka bir anlamda da kullanılıyor. Emperyalizm ve istila politikasını eş anlamlı olarak görenler var.

Deniliyor ki, Sezar eski Roma’da emperyalist bir politika güdüyordu vb.

Ben ise, emperyalizmi kapitalizmin en yüksek ve son aşaması olarak görüyorum. O zaman diyebiliriz ki, Lenin’in tezlerini oluşturduğu dönemdeki bazı emperyalist özellikler bugün kaybolmuş durumda. Örneğin, sömürgeci imparatorluklar devrilmişler. Bu tipik bir özellik olarak İkinci Dünya Savaşı’na kadar vardı.

İsveç, hiç bir zaman sömürgelelere sahip olmadı. 1920’lerde İsveç Komünist hareketi içinde İsveç’in emperyalist olup olmadığına dair tartışmalar vardı. Madem İsveç’in sömürgeleleri yoktu, o halde ülke emperyalist olamazdı deniliyordu.

Bence emperyalizm bir ekonomi için bu zorunlu bir özellik değildir. Emperyalist bir ülkenin ana özelliği, ülkenin başka yoksul halkları talan edip sömürmesidir. İsveç emperyalizmi bunu üç ana yoldan gerçekleştiriyor.

Biri; üçüncü dünya ülkelere yapılan direkt yatırımlar yoluyla İsveç fabrika ve tesis kuruyor ve onların aracılığıyla kapitalistler kar ve kazanç sağlıyor.

Diğeri; fiyat makası denilen ekonomik bir olaydır. İsveç, bundan büyük kar sağlıyor. Fiyat makası şudur. Üçüncü dünya ülkelerinde üretilen mallar, alçak bir seviyede tutulurken, gelişmiş kapitalist ülkelerin malları yüksek bir seviyede korunuyor. İsveç bu yolla da üçüncü dünya ülkelerinin sömürüsüne katılıyor.

Aynı zamanda İsveç, uluslararası emperyalist organlara da katılıyor. Örneğin Dünya Bankası ve vb. kuruluşlar. İsveç kapitalistleri yığınla uluslararası kartellerin ve dev şirketlerin Asya’da, Latin Amerika’da faaliyetlerine katılıyor. Bu da İsveç’in kapitalist bir ülke olarak katıldığı, kar sağladığı üçüncü bir yoldur.

“Sosyalizm, çelişkileri ve çatışmaları olan bir dünyada inşa edilecek. Sosyalizm, kendi yaşamını sadece barışçıl yollarla böylesi bir dünyada garantileyemez. 1917’den sonra sosyalizm bir çok defa tehdit edildi. İlk önce iç savaşta daha sonra Hitler faşizmi tarafından.”

Foto; ANK

Mevcut durumda dünyaya egemen olan iktidar ve mülkiyet ilişkileri İsveç'e yarar getiriyor.

Sayın Hermansson, anlattıklarınızdan şu sonucu çıkarabilir miyiz? Lenin'in kullandığı anlamda yani ilerici ve sosyalist olduğunu söyleyen bir ülkenin uygulamada emperyalist olması olayı sosyal-emperyalizm olarak adlandırılıyor. Peki İsveç'i sosyal-emperyalist bir ülke olarak değerlendirebilir miyiz?

Evet.. Açık ki, İsveç'in kurduğu refah toplumunun olanaklarının bir bölümü yoksul ülkeleri sömürmekten geliyor. Yüksek yaşam standartlarımıza yakından baktığımızda, bunun, üçüncü dünya ülkelerinin sömürülmesi sonucu

başladı. Amaç, kapitalist şirketlere etkinlik gösterme fırsatı vermektir. Fakat aynı zamanda sosyalist şirketler de etkinlik gösterecekti. Bu şekilde sosyalizm ve kapitalizm arasında bir yarış başlayacaktı. Hatta Lenin sorunu şöyle koyuyordu: "Kim kimi yenecek?" "Kim kazanacak?"

NEP döneminin tipik mücadelesine biçimi bu idi. Durum şimdi başkadır. Gerçi oldukça kapsamlı bir biçimde pazar ekonomisi kullanılmak isteniyor. Örneğin tüketim mallarının dağılımı için fiyatları belirlemek için vb. pazar ilkelere başvuruyorlar. Durum aynı değildir demek istiyorum. Pazar ekonomisinin ilkelerini kullanmakta bir benzerlik olabilir. Fakat di-

bir kitapta bu konulara geniş yer verdim. Zorunlu bir konudur bu. Yoksa bizi ileriye götürecektir tartışmaların yoksun olması.

Bu özgür ve çok partili sistem sadece sosyalist partilere mi açık olacak. Yoksa başka burjuva partileri de bu haktan yararlanacak-

mek için böylesi bir strateji şarttır. Fakat siyasal demokrasinin olduğu ülkelerde, halkın seçme hakkına sahip olduğu ülkelerde bu strateji bugün olanaksızdır. Böyle ülkelerde sosyalizme geçiş, tabii ki, barışçıl olacaktır. Fakat ilerde sınıf düşmanımızın şiddet kullan-

“...Faşizm ve askeri diktatörlüklerin egemen olduğu ülkelerde silahlı isyan ve şiddet bir zorunluluktur.

Fakat, siyasi demokrasinin olduğu ülkelerde halkın seçme hakkına sahip olduğu ülkelerde bu strateji bu gün olanaksızdır!”

mi? Bu konuda ne diyorsunuz?

Bence, özgür ve çok partili sistemden herkes yararlanmalı, aksi halde özgür parti kurma diye bir şey sözkonusu olamaz.

Söz partilerden açılmışken şu konuya değinmek istiyorum sayın Hermansson, sosyalist teoriye parti ve devrim olayı bir birine sıkıca bağlı. Devrimde şiddetin rolü, Leninist devrim modeli sosyalizme geçiş döneminde zorunlu rolü önemi üzerine bir çok şey yazıldı, çizildi.

Avrupa'daki komünist hareket bu teorik ve pratik sorunlarda kendini yenilemiş bulunuyor. Devrim ve zorunlu üzerine epey çalışmalar var. Bundan dolayı şunu sormak istiyorum. Avrupa toplumlarında sosyalizme geçiş sadece barışçıl yöntemlerle mi olacak sizce?

Sorunu tartışacak olur sak öncelikle bir konuya açıklık getirmek gerek. Tarihin bize öğrettiği tüm toplumalarda şiddet vardır. Kapitalist toplumlar vardır, sosyalist toplumlar da.. Bu bir gerçektir. Çünkü, sizin de bildiğiniz gibi değişik biçimlerde şiddet mev-

mayacağını dair kimse garanti veremez. Bunun için bir hazırlığımız olmalı ki, düşmana böylesi bir durumda, vuralım. Sadece ve sadece işçi sınıfı sosyalizme barışçıl geçişi garantiyemez. Sorun bizim karşıtımız olan sermaye ve onun temsilcilerine de bağlıdır. Bugünkü Avrupa'da işçi sınıfının sosyalizme geçiş stratejisi barışçıl yollarla geçiş stratejisidir. Fakat Avrupa'nın geleceği hakkında kimse garanti veremez. Yarın politik şartlarımız değişebilir. Örneğin Hitler faşizmi ve nazizm döneminde olduğu gibi... O zaman gündem değişir ve şiddet zorunlu olur. Faşizm ve diktatörlüğü yenmek için tabii.

Sayın Hermansson, zorunlu ve silahlı mücadeleyi tartışıyoruz. Biliyorsunuz Polonya'da orda kendi halkını ve sosyalizmi kurtarmak için kendi partisine darbe yaptı. Örneğin Kamboçya ile Vietnam arasında silahlı mücadele oldu. Vietnam Kamboçya'ya işgal etti. İki sosyalist ülke birbirini savandı. Bu gelişmelerden sonra ciddi biçimde sosyalizm ve militarizm arasındaki düşünce bağlantıları tartışılmaya başlandı. Sosyalist bir toplum askeri ve sivil kurumlara ne kadar yer verebilir? Sizin bu konuda geleceğe ilgili ne tür görüşleriniz var? Düşündüğünüz sosyalizm nasıl olmalı?

Bu çok önemli ve aynı zamanda çok zor bir soru. Çünkü, sosyalizm ilişkileri ve çatışmaları olan bir dünyada inşa edilecek.

Sosyalizm, kendi yaşamını sadece barışçıl yollarla böyle bir dünyada garantiyemez tabii. Tarihte gördük. 1917'den sonra sosyalizm bir çok defa tehdit edildi. İlk önce iç savaşta, daha sonra Hitler faşizmi tarafından vb.

Kendi ideal sosyalizmindeki düşünce konusuna gelince şunu söyleyebilirim. Benim hayal ettiğim sosyalist toplumda militarizm ve militarist araçlara yer yoktur. Bu, Marks'ın da hayal ettiği bir toplum düzenidir. Çünkü devlet aygıtı ile ilgili Marks, müzeli tabirini kullanıyor. Burjuva devlet aygıtının yerine başka bir devlet aygıtını koymak için söylemiyor Marks bunu. Devlet, Marks'a göre ortadan kalkacak ve ölecektir. Böylesi bir varsayım, silahlı örgütlerin, si-

lahlı şiddetin kaybolmasını gerektiriyor. Yani militer ve yarı militer örgütlerin çözümlenmesi gerekli böylesi bir toplumdaki. Bence bu toplum sosyalistlerin amacı olmalı. Böyle bir topluma ulaşmak için sosyalistler mücadele etmelidirler.

Bundan dolayı sosyalistlerin ve komünistlerin dünyadaki militaristleşme eğilimlerine karşı mücadele etmesi gerekli. Son yıllardaki rakamlara göre, dünyanın askersel giderleri büyük boyutlara ulaşmıştır. Bu da üçüncü dünya ülkelerinin önünde bir engel oluşturuyor. Dünyadaki genel araştırmalara ayrılan bütçelerin yarısı, silah geliştirme araştırmalarına harcanmaktadır. Düşünün birkere bu imkanlar bir de gelişmeye, sağlığa, okul hizmetlerine, doğaya vb. hizmetlere kanalize edilse...

Marks'ın devlet ile ilgili görüşlerine değindiniz sayın Hermansson, Marks'ın devletin sönmesi, ortadan kalkması süreci ile ilgili belirlemeleri açıklar. Bence

“Lenin'in ulusların kaderlerini tayin etme hakkı ile ilgili savunduğu prensipler günümüz için de geçerlidir. Ne yazık ki, bu prensipler pratikte uygulanmamıştı. Söz konusu ilkeler yalnızca kapitalist ülkeler tarafından değil sosyalist ülkeler tarafından da ayaklar altına alınıyor!”

burada, devletin sivil yanının ölmesini amaçlamıyor. Kelime anlamı burada çok önemli değil mi?

Şunu söylemek istiyorum. Marks, devletin yerine bir idarenin geçeceğini yazıyor. Bu idare sistemi özgür insanlar tarafından yönetilecek. Özgür insanların anlaşması sonucu ortak ve kolektif sorunlarla uğraşacak. Bu da eski anlamda devletin zor üzerine kurulmasını dışlıyor.

Bence bu, devletten farklı bir şeydir. Eski devlet bir sınıfın başka bir sınıf üzerinde egemenliğini kurması için kullandığı bir araç idi. İşte fark buradadır.

Evet sayın Hermansson, söyleşimizi ilkesel bir planda devam ettirmek istiyoruz. Buna göre bu ilkesel konulardan birisi de küçük halkların kendi kaderlerini tayin etme hakkıdır. Bu hakkı enternasyonalist ilkelerle birleştirme konusunda çeşitli görüşler var. Sosyalist ülkelerin bu konuda iyi deneyimler sahibi olduğunu söyleyemeyiz. Merkez olarak sosyalistlere kabul ettirilen bazı ilkeler örneğin Sovyetler Birliği ve Çin Halk Cumhuriyeti tarafından güdülen herhangi bir politika enternasyonalizm olarak sıfatlandırılmıştır. Fakat özünde biliyoruz ki, başka halkların hakları çiğnenmiş, ülkeleri işgal edilmiş ve onurları ayaklar altına alınmıştır. Buna dayanarak sizce enternasyonalizm ve halkların kendi kaderini tayin etme ilkesi nasıl birleştirilmeli? Böylesi konularda sosyalistler nasıl bir politika gütmelidir?

Lenin'in ulusların kendi kaderini tayin hakkı ile savunduğu ilkelere bakalım olursak, günümüz için de geçerli olduğunu göreceğiz. Bu ilkelere bize, her halkın, her ulusun kendi kaderini tayin etme hakkını öğretiyor. Fakat acı olan bu ilkelere bugün de pratikte uygulanmamıştır. Bu sözkonusu ilkelere sadece kapitalist ülkeler tarafından değil, aynı zamanda sosyalist ülkeler tarafından da ayaklar altına alınıyor. Bence şunu anlamak gerekli. Bir yandan yurtseverlik yani kendi halkı için mücadele etmek ve enternasyonalizm, yani halkların dayanışması arasında bir çelişki yoktur. Bu iki eğilim bence birleştirilmelidir. Diğer yandan enternasyonalizm maskesi adı altında büyük sosyalist güç politikasını saklamamak gerekli. Bu politika hem Sovyetler Birliği'nde hem de Çin Halk Cumhuriyeti tarafından yıllarca hayata geçirildi. Bence bu tutumu eleştirmek gerekir...

Açıkcası sayın Hermans-

“..yurtseverlik -yani kendi halkı için mücadele etmek- ile enternasyonalizm arasında bir çelişki yoktur. Bu iki eğilim birleştirilmelidir. Diğer yandan enternasyonalizm maskesi altında büyük sosyalist güç politikasını saklamamak gerekli...”

olduğunu görürüz. İsveç, yaşam standardını, başka halkların açlığı ve yoksulluğu üzerine kurmuş bulunuyor.

Evet, sayın Hermansson izin verirseniz başka bir konuya geçelim. Bildiğiniz gibi Sovyetler Birliği'nde ilginç gelişmeler var. Gorbaçov'un bu politikası perestroika olarak adlandırılıyor. Bildiğiniz gibi Sovyetler Birliği tarihinde 1920'lerde uygulanan ve NEP (Yeni Ekonomik Politika) olarak tarihe geçen bir dönem var. Kapitalist ilkelere ve pazar ekonomisine bir geri dönüşten söz ediliyordu. Sizce, NEP ile perestroika arasında benzerlikler ve paralellikler var mı? Sovyetlerdeki yeni gelişmeleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

Hayır. Bence, yeni gelişmelerin şartları ve ilişkileri eskiye göre farklı bir konumda. Çünkü NEP, Savaş Komünizmi olarak adlandırılan bir dönemden sonra uygulamaya konuldu. Demek istiyorum ki, NEP'ten önce bir iç savaş vardı, dış güçlerin müdahalesi vardı. Bundan dolayı da, bu döneme Savaş Komünizmi adı verildi. İç savaş esnasında dış güçlerin müdahalesi döneminde kıtlık vardı, her şey kurallara bağlanıyordu. Sınıf düşmanlarını ve müdahaleci ordularını geri püskürtmek için bir maddi temel gerekiyordu. Bu 1921'de gerçekleştirildi. Sonra Sovyet toplumu yeniden inşa edilmeye başlandı.

Üretim aygıtının büyük bir bölümü imha edilmişti. Üretim aygıtının yarısından fazlası diyebilirim işlemez hale gelmiş imha edilmişti. Böylesi bir toplumda, her araç ve gereç seferber edilmeliydi. Toplum acilen yeniden inşaya gerek vardı. İşte böyle bir dönemde Lenin, Yeni Ekonomik Politika (NEP) olarak adlandırıldığı önlemleri uygulamaya

başladı. Amaç, kapitalist şirketlere etkinlik gösterme fırsatı vermektir. Fakat aynı zamanda sosyalist şirketler de etkinlik gösterecekti. Bu şekilde sosyalizm ve kapitalizm arasında bir yarış başlayacaktı. Hatta Lenin sorunu şöyle koyuyordu: "Kim kimi yenecek?" "Kim kazanacak?"

NEP döneminin tipik mücadelesine biçimi bu idi. Durum şimdi başkadır. Gerçi oldukça kapsamlı bir biçimde pazar ekonomisi kullanılmak isteniyor. Örneğin tüketim mallarının dağılımı için fiyatları belirlemek için vb. pazar ilkelere başvuruyorlar. Durum aynı değildir demek istiyorum. Pazar ekonomisinin ilkelerini kullanmakta bir benzerlik olabilir. Fakat di-

“Bugün Avrupa'da işçi sınıfının devrim stratejisi sosyalizme barışçıl yollarla geçiş stratejisidir”

ğer konularda farklılıklar var. O dönemle kıyaslanırsa, sosyalizmin, bugün daha çok yerine oturduğunu görmek gerekir. Eğer deyim yerinde ise, bir nevi pazar sosyalizmi kurmak istiyorlar bugün. Bürokrasinin ve kuralların ekonominin işlerliği üzerindeki etkinliğini kaldırmak istiyorlar. Amaçları üretimin sonuçlarını koordine etmektir. İşte burada pazarın rol oynamasını istiyorlar.

Evet ama bunlar ekonomik alandaki değişiklikler. İşin bir de politik reformları var. Buna nasıl bakmalı?

Ekim Devrimi'nden sonraki dönemde de politik bir canlılık vardı. Öncelik-

le kültür alanında. Bütün alanlarda bu canlılığı gözlemleyebiliriz. Evet, mimarlıkta, sinemada, tiyatroda yaratıcı sanat vardı. Mayakovski ve yeni mimarlar denilen bir grup vardı. Bu yeni mimarların, şimdi Stockholm Mimarlık Müzesi'nde sergileri var, görülebilir. Açık tartışmaların olduğu bir dönemde demek istiyorum. Bu bakımdan bir benzerlik var tabii, glasnost ve devrim sonrası Sovyetlerde.

Bir şeyi daha hatırlamak gerek. 1917'den sonra bir dizi siyasi parti Sovyetlerde faaliyet gösteriyordu. Lenin'e düzenlenen suikastten sonra, örneğin Sosyalist Devrimciler Partisi (SR) yasaklandı. Terörist bir parti olarak görülüyordu Sosyalist Devrimciler, yani bir terör örgütüydü bu. Benim siyasi görüşüm şu; sosyalizmin gelişmesi için özgür ve çok partili bir düzene gereksinim vardır.

Ben bu görüşü çoktan benimsemişim. Solun Yolu diye adlandırığımız ve 1960'larda yayınlanan

cuttur: açık bir şiddet var, herkesin gördüğü ve yaşadığı. Fakat aynı zamanda toplumlar yapısal bir şiddet de var. Bu devlet örgütünde var. Toplumun bazı örgütlerinde var.

Eğer şiddet derken silahlı mücadele demek istiyorsanız, o zaman konuyu tartışmak basitleşiyor. Elbette, işçi sınıfının iktidarını kurmak için, sosyalizmi gerçekleştirmek için eğer silahlı mücadele ve iç silahlı isyan zorunludur demek istiyorsanız, sana şunu söyleyebilirim: Batı Avrupa ülkelerine bakalım. Gelişme, bu stratejinin olanaksız olduğunu gösteriyor. Silahlı iç ayaklanmayı savunmak olmaz. Hiç bir komünist partisi bunu savunmuyor zaten. Fakat başka ülkelerde, faşizmin ve diktatörlüğün egemen olduğu ülkelerde, askeri diktatörlüklerin olduğu ülkelerde... Sömürge ülkeler de örneğin... Evet, o zaman silahlı isyan ve şiddet bir zorunluluktur. Şartlar onu gerektiriyor. Diktatörleri devir-

Şerefhan Ciziri

Gelecek sayıda, Stalin, Troçki, III Enternasyonal dönemi vb.

Carl Henrik Hermansson

Carl Henrik Hermansson, 1964-1975 yılları arasında İsveç Sol Parti Komünistleri'nin Genel Başkanlığı görevinde bulundu.

1985 yılına kadar İsveç Parlamentosunda milletvekilliği de yapan Hermansson 70 yaşında. Hermansson, Avrupa'daki Komünist hareketin ve İsveç Komünist Partisi'nin yenileşmesi konusunda önemli görüşleri ve katkısı olan bir lider.

Ekonomi eğitimi gören Hermansson, yazdığı kitaplarda İsveç ekonomisinin tekelleşmesi ve emperyalistleşmesi sürecini inceledi.

Şimdiye kadar yayınlanan kitaplarından bazıları şunlar; 15 Aile, Tekelciler, İsveç ve Emperyalizm, İsveççe Sosyalizm.

DOZA KURDISTAN

Zinar SILOPİ

BÖLÜM • 19 •

Onsekizinci Bölüm Sayı 59; Sayfa 8'de Mahkeme reisinin bildirdiği idam kararını başta Şeyh Sait efendi merhum olduğu halde bütün mücahitler çok metinane karşıladılar. Mahkeme reisi hükmün tebliğinde "Bazılarınız şahsi çıkarlarınız gereği, bazılarınız siyasi düşüncelerinizi uygulamak için yabancı devletlere alet olarak yaptığımız bu isyan hareketinde, hepimiz bir noktada birleşerek bir Kürdistan kurulmasına çalıştınız. Akıttığımız kanların, söndürdüğünüz ocakların cezasını adalet önünde ödeyeceksiniz" demişti. Bu şehitler içinde bulunan Azadi Cemiyetinin Çabakçur (Bingöl) başkanı kıymetli bir aydın olan Tayib Ali, isyan hareketine katılmadığını söyleyerek Çabakçur'da bir Kürt aydınının bulunmasını hükümetin çok gördüğünü savunmasında söylemişti. Vaktiyle 1912 senesinde Erzurum'da okulda okurken Hêvi'nin bir şubesini Erzurum'da açmaya teşebbüs eden bu değerli gencin hatırasını hürmetle anmak her Kürdün borcudur.

Hüküm verildiği 27 Haziran 1925 gününün akşamı Dağ kapısı dışındaki meydana kurulan 51 adet dar ağacında asılarak rahmetirahmana kavuşturulan bu kahramanlar ilelebet Kürt milletinin ölmez hatıralarında yaşayacaklardır. Kürt milletinin selamet ve istikrara kavuşarak zulüm ve esaretten kurtulması için kendi hayatlarını feda eden bu hamiyet sahibi kimselerin ölmez ebedilikleri önünde millet daima diz çökerek minnettarlık borcunu hürmetle yerine getireceğine şüphe yoktur. Bir çok masum Kürde esaslı bir töhmed isnat edilmeden, yalnızca Kürttür diye vicdansızca idam eden Diyarbakir İstiklal Mahkemesi zalim uygulamasını Elazığ'da sayısız adette hapsedilen tutuklulara da uygulamak için oraya nakledilmişti. Orada da Diyarbakir'de olduğu gibi kan akıtmaktan zevk alan canavar bir hayvan gibi ölüm saçtı.

İsyan başladığı tarihten bir sene geçmeden Kürdistan'ı Kürtlerden boşaltmak isteyen Ankara hükümeti ilk önce aşiret reislerini, tanınmış kişileri Kürdistan'dan Anadolu'ya nakletmeye başladı. Dikkate sayan olan cihet Türk hükümeti

□ "İsyanın başladığı tarihten bir sene geçmeden, Kürtleri, Kürdistan'dan boşaltmak isteyen Ankara hükümeti ilk önce aşiret reislerini, tanınmış kişileri Kürdistan'dan Anadolu'ya nakletmeye başladı. Dikkate sayan olan cihet: Türk hükümeti isyan esnasında kim kendisine yardım etti ise övne bunları ilk kabile olarak sürgün etmesi idi. Hükümetin iyi gözle görmediği kimseler, kendilerini hükümet memurlarından uzak tutmakta idiler."

Sasun'da direniş önderlerinden Abdurrahman Yunus (Doza Kurdistan Sayfa; 109)

fertlerinin bir yerde birleşmesine izin verdiler. Sonradan sayıları 1000'e yakın Kürdistanlı sürgünler, başlıca beş kasabada toplandılar. Bunların içinde bulunan Kürt aydınları bu beş kasabadaki toplulukları birer siyasi okul haline getirmişlerdi. Türk hükümetinin Kürtleri imha kastiyle Kürdistan'da yaptıkları zalim icraat de laikiyle Kürt aydınları tarafından bu topluluklara anlatılarak Kürt milletinin de diğer dünya milletleri gibi milli hukukuna sahip olması gerektiği zorunluluğu açıklanarak, milli fikirlerin zihinlerde yerleşmesine çalışıyorlardı. Kürdistan'dan uzaklaştırma uygulaması, Kürtlere maddi ve manevi büyük zararlar verdiyse de, milli düşüncelerin zihinlerde yerleşmesine fırsat vermesiyle çok faydalı oldu. Kürt milliyetçileri milyonlar harcasalardı böyle

kendini Türkiye haricine atmıştı. Bir müddet amelelik yaparak karınlarını doyurabilmek perişanlığını çekmişti. Bununla beraber LIGUE KURD adıyla Belçika'da toplanan baskı altındaki milletler konferansına Les Natio Oprim notalar vererek Kürtlere yapılan baskılardan bahs ederek Kürt istiklali ve milli hukukunun teminini dava ediyordu.

1925 senesi Şeyh Said isyanından sonra İskender bey arkadaşımız, Doktor Memet Şükrü Sekban ve diğer milliyetçi arkadaşlarla (daha önce tanıdığı İhsan Nuri ve Cihat arkadaşları Mülazım, Vanlı Rasim, Hertuşlu Mülazım Hürşit ve Kuzey Kürdistanın milletperver bazı şahsiyetleriyle) görüştü. Kürt milletinin genel durumunu incelemek, milli kurtuluşlarının gerekliliğini herkes kabul ettiği halde böyle bir

paşanın kararlaştırdıkları esas üzerinde tartışmaya başladı. Her iki milleti hakimiyeti altında ezen Türk hükümeti bunların özel durumlarını kötüye kullanarak hürriyet ve istiklal mücadelelerinde iş birliği yapmalarına mani olduğuna hem fikirdiler.

reisi Muso, Palolu Yado, Farkin dağlarında Şeyh Fahrettin, Sason dağlarında Mehemed Ali Yunus, Ağrı dağında Celali aşiret reislerinden Hesso Büro Telli, Hesenan aşireti reislerinden Ferzende, Azizanlı Nado, Heyderan aşiret reislerinden Nadır ve Mamo beyler gibi kahramanlar mücadeleye devam etmekteydiler.

Kürt milletinin öz fedakar çocuklarının meydana getirdiği Hoybun Cemiyetinin tesisi ve Taşnak Cemiyeti'yle kısıtlı şekilde iş birliği yapmış olması düşmanlarımız tarafından garazkarane yorumlanarak Hoybun'un Ermeniler hesabına çalıştığını propaganda etmek suretiyle kamu oyunu kasten iğfal etmek istediklerini göstermek için, Hoybun programıyla hedef ve gayesini, teşkilatın esaslarını Ermenilerle yapılan işbirliğinin şeklini detayları ile bildirerek yapılan suçlamanın iftiranı ibaret olduğunu belirtmek isterim.

HOYBUN CEMİYETİNİN KURULUŞU

Kuvvayi milliyet hükümeti Yunanlıları denize döktükten sonra İstanbulu işgali altında bulunduran itilaf devletlerinin Türklere yumuşak bir yüz göstermeleri Kuvvayi milliyet kumandanlarından Rafet Paşa İstanbul'a gelmiş ve % 90 Kuvvayi Milliyete taraftar olan İstanbul halkının coşkun tezahüratıyla karşılanmıştı. Rafet Paşa İstanbul'da yaptığı konuşmalarda Kuvvayi Milliyet kuvvetlerinin İstanbul'a gireceklerini bağıra bağıra söylüyor. İstanbul'u işgalleri altında bulunduran büyük devletlere karşı haşin davranıyordu. İçişleri Bakanı meşhur gazeteci Ali Kemal'in İstanbul'dan kaçırılarak İzmir'de linç edilmesinden gözleri korkan Kuvvayi Milliyet muhalifleri, ne yapacaklarını bilmez bir halde şaşırmış durumdaydılar. İctihat Mecellesi evinde Kürt Teşkilatı İçtimaiye Cemiyetinin yaptığı son toplantıda, İzmir'in İstanbul'da çalışmalarına imkan kalmadığı kanısına vararak, merkez üyelerin İstanbul'u terk etmeleri kararlaştırıldığı halde, üyelerden bazıları şahsi mazeretler yüzünden İstanbulda kalmak zorunda idiler. Kürt milleti fırkasında Teşkilatı İçtimaiye Cemiyetiyle beraber yürüyordu. Kürdistan Teali Cemiyeti ise faaliyetini tamamen durdurmuştu.

İngiliz hükümeti Kuvvayi Milliyet hareketine muhalefet göstermiş olanları isterlerse Türkiye haricine götürmekte olduğundan istifade eden Kürt millet fırkası başkanlarından arkadaşlardan İskender, babası ve dayısıyla beraber kendini Türkiye haricine atmıştı. Bir

müddet amelelik yaparak karınlarını doyurabilmek perişanlığını çekmişti. Bununla beraber LIGUE KURD adıyla Belçika'da toplanan baskı altındaki milletler konferansına Les Natio Oprim notalar vererek Kürtlere yapılan baskılardan bahs ederek Kürt istiklali ve milli hukukunun teminini dava ediyordu.

1925 senesi Şeyh Said isyanından sonra İskender bey arkadaşımız, Doktor Memet Şükrü Sekban ve diğer milliyetçi arkadaşlarla (daha önce tanıdığı İhsan Nuri ve Cihat arkadaşları Mülazım, Vanlı Rasim, Hertuşlu Mülazım Hürşit ve Kuzey Kürdistanın milletperver bazı şahsiyetleriyle) görüştü. Kürt milletinin genel durumunu incelemek, milli kurtuluşlarının gerekliliğini herkes kabul ettiği halde böyle bir

şayacaklardır. Kürt milletinin selamet ve istikrara kavuşarak zulüm ve esaretten kurtulması için kendi hayatlarını feda eden bu hamiyet sahibi kimselerin ölmez ebedilikleri önünde millet daima diz çökerek minnettarlık borcunu hürmetle yerine getireceğine şüphe yoktur. Bir çok masum Kürde esaslı bir töhmed isnat edilmeden, yalnızca Kürttür diye vicdansızca idam eden Diyarbakir İstiklal Mahkemesi zalim uygulamasını Elazığ'da sayısız adette hapsedilen tutuklulara da uygulamak için oraya nakledilmişti. Orada da Diyarbakir'de olduğu gibi kan akıtmaktan zevk alan canavar bir hayvan gibi ölüm saçtı.

İsyan başladığı tarihten bir sene geçmeden Kürdistan'ı Kürtlerden boşaltmak isteyen Ankara hükümeti ilk önce aşiret reislerini, tanınmış kişileri Kürdistan'dan Anadolu'ya nakletmeye başladı. Dikkate sayan olan cihet Türk hükümeti

paşanın kararlaştırdıkları esas üzerinde tartışmaya başladı. Her iki milleti hakimiyeti altında ezen Türk hükümeti bunların özel durumlarını kötüye kullanarak hürriyet ve istiklal mücadelelerinde iş birliği yapmalarına mani olduğuna hem fikirdiler.

Devam edecek

vatlarını dilikleri nı hürm Kürtür diye si zalim kullulara Diyarbakir bir hay Kürdistan'ı nce aşı adoluya lümüti 300 Kürdün varlığı bu küçük kasabanın ışı. Başlangıçta bir aile ferdinin her birini ete sürgün ederek yekdiglerinden uzak bu gelenek haline getiren hükümet bir müddet şiddet göstermekten vazgeçtiğinden aile

da bulunuyor rengini değiştiren ayrı bir mem lundurulmal det sonra bu k

Wêna duyem

Dema Remo zivîrî bajêr, çar meh bihurîbûn. Leşkerên dijmin kelêh zeft kiribûn, lê agirê şer roj bi roj gurtir dibû, diwartir dibû. Mirinê tapan di dest de ruh dibirî ji her du aliyan. Kesê nedizanibû kengî dijmin ji şehr dê derkeve. Rok hîna bi temami neçûbû ava û Remo di ser diwarên niv-ketî yên kelehê derbasî bajêr bû û xwe veşart ji çavên pesabanana. Di çar mehan de, pir tişt hatibûn guhertin. Piraniya xaniyan hatibûn xwar, bûbûn kawil. Kerpîç dar û bendên wan, di bin ronahiya heyva şîrî de dihiştin merov bawer bike ku ew li şehrekî beredayî, li bajarekî bê xwedî digere, bajarekî mirî piştî hêjeke zemînî xurt. Lê, jin û mirin, ji her derê dipijiqîn. Deng ji hemû dera derdiket, ji hûr û roviyên zemîna birindar, ji dilê keviran, ji lêvên qelşên diwaran, ji birinên perdên bi ser penceran dakirî. Leşkerên dijmin, bi zimanekî din, bi dengêki bilind diaxiftin û di tamarên mezin yên bajêr de diçûn û dihatin.

Remo, bi madekî tirş û awirên nexweş, li heyvê mêze kir. Heyvê ronahiya xwe radixist li ser diwarên ketî û ew wediziliand li ser çiyayên û daristanên hawîrdora keleha bindest. Gurzên zîvîn yên heyvê tevzînokên sar berdidan canê Remo.

Saet li dora yazdehê şevê bû, lê hîna çiran li eywanê û li oda razanê pêketibûn û ronahiya zer di penceran û di qelşên derî de dihat der. Remo xwe di ser diwarê pir nizm avêt û ket axurê çelekê. Dilê wî di qesefa singê de dikir gurpe gurp û xwedana sar û şîrêzî careke din ew girt û kincên wî di nav avê de hişt. Li dora malê, hemû xaniyên din hatibûn kawil-kirin yan ji bê xwedî mabûn. Mala Remo, piştî çar mehên şer, wek xwe mabû. Remo wilo bawer kir.

Dema Remo guhê xwe dirêj kir û diqelşên derî mêze kir, pora serê wî rabû. Dengê leşkerên dijmin ji eywanê dihat û kenê wan yê bilind perda şevê didirand, di wê taxa bêxwedî û wêran. Nêzikê her nivsa-etê, leşkerek derdiket û bi vebûna derî, ronahiya şîrêzî ji derveyî xanî derdiket û perçak ji tariya şevê zer dikir. Piştî yekê piştî nivê şevê, leşkerê dawî derket û Remo jina xwe li ber devê derî dît. Gulê derî girt, lampa eywanê vemirand û piştî demeke ne dirêj, hundirê malê reş bû. Şev zîz bû.

Di axurê çelekê de, Remo dileriziya, iske-iska wî bû. Wî lêva xwe ya jêrî gez dikir û take xwîn ji devê wî, bi ser çena wî herikî û tev li hesirên wî bû. Dengê leşkerên dijmin nema dihat dema ew ji axur derket û mîna masiyê di nav avê de, ew şemitî di nav ronahiya heyvê de û sê çar caran destê xwe li pencerê da. Şewqa lampê fireh bû û dengê Gulê bi zimanê biyaniyan hat:

-Işev tev bû, sibehê êvarî veger!

Remo li dora xwe mêze kir, devê xwe xist qelşa pencerê de û bi dengêki melûlî got:

-Gulê, ez im Remo, mêrê te me, mêrê te!

Girî û borînî ji hundir hat. Dema Gulê derî vekir, wê xwest çavên xwe zûha bike. Lê hesirên wê, mîna libên nokan mezin bûn û li ser rûçikên wê dihatin xwar. Hesirên Gulê, erê wê rojê bêdeng bûn, lê wan pir tişt digot, gazin dikirin û wek pizotên agir rûyê wê dişewitand. Dest li ber dev, Gulê awirên xwe li ser qelafetê Remo bir û anî û bê ku ew gotinekê bibêje, wî dizanibû wê çî dixwest bibêje. Remo dizanibû ku qehpetiya Gulê hevîrek bû wî bi destê xwe strabû, xewneke pir reş bû wî bi destê xwe risê wê badabû.

Dema derî vebû, mîna çivikê ji ber başoke bireve, wî xwe avêt hundir. Bihurî oda razanê û sawa wî hindikî şikest. Di ronahiya lampa qels de, çavên wî li ser tiştên nû ketin, li ser şûşên bêhnê, li ser kirasên tenik û rengîn. Remo serê xwe berda ber xwe û ne divêribû li rûyê pîreka xwe mêze bike. Gulê, dema devê xwe vekir, bi dengêki melûlî û şikestî, bi çavên mişt hesir, pirsî û got:

-Çima Remo? Çima? Çima te wiha bi serê min kir? Çima te ez bê xwedî hiştim?

Ma Remo bi çî hawî dikaribû bersivên pirsên Gulê dê bidaya? Ew şipiya bû û li solên xwe dinêrî. Serê wî bûbû wek meşkekê, dihat belavbibe. Lê ew bê bersiv ma, li ber pirsên û hesirên pîreka xwe. Ma wî çî dikaribû bigota?

Remo xwe nêzikê Gulê kir, xwest pîreka xwe hem-bêz bike. Lê laşê Gulê germ bû û wî destê xwe, bê hemdê xwe, avêt singa wê. Çira ronahiyek pîsik da. Wî pif kirê û destê xwe avêt Gulê. Wê şevê, Gulê bê xwedî û bê xwedan bû.

Neynika Şikestî

Wêna sêyem

Rok hîna der neketibû dema Remo, di nav nivîna de li kêleka Gulê firiftî. Çavên xwe vekir di tariya odê de û ji nav ciyan çeng bû. Destê xwe di şevreşê de, li kincên xwe pelikand. Dilê wî ket cî de dema di pencerê re mêze kir û dît ku şevê hîna perda xwe ya reş girtibû li ser rûyê bajêr ji mala wî ta diwarê bakur, deh deqe meş hebûn. Gulê lampê pêxist, çavên xwe firikand, li rûyê Remo nêrî. Remo got:

-Gulê, rok hîna derneketiye. Gerek ez zû biçim.

Dema ji derî derket, bayekî sar, mîna şivekê, mîna tajyanekê, li rûyê wî xist. Hîna ew dîr neketibû, dema Gulê, bi dengêki bilind û bê tirs kir qêrîn:

-Remo, ma tu ji çî ditirsi? Heger leşkerên dijmin te bigirin, ji wan re bibêj tu mêrê min î. Wê te nas bikin. Ma te çî kiriye ku ta ew te bigrin?

Dengê wê diçû guhê Remo. Wê derî girt û hesirên wê hatin xwar.

Dr. Kurdo Hûsên

Wêna yekem

Sêla rokê nû ji rojhilat derketibû dema çavên du-sê pasebanana, li ser diwarên başûr, li pitikên reş, li dîr, ketin. Seet bi seet, ev pitik mezintir bûn, pirtir bûn, te dê bigota, ji azmanan dibariyan ji zikê zemînê derketin. Li ser dengê borizanana pasebanan bajar hêjandin.

Leşkerên dijmin, ji ser diwarên keleha dora ajêr, piştî nivroj, xweş dihatin xuya kirin. Mîna merşekî reş, mîna perçek ji şeva bê heyv, wan xwe li bajar girtibûn. Dema leşker nêziktir bûn, berî ku roj here ava, siwar ji nav peyan derketin û rêzên xwe rast kirin. Bergil û devên wan, bi zor, di bin barên xwe yên giran diliviyan.

Di hundirê kelehê de, mirovên bajêr bi lez û bez xwe amade dikirin ji bo cengek pir dijwar, şûr û xin-cerên xwe tûj dikirin û tîr û kevnanên xwe paqij û temîz dikirin. Şewqa kêr û dasan, di bin tîrêjên wê roja ji dawîya buharê de, çav kor dikirin, awir dibirrin. Dijmin, wê rojê, bi leşkerî reşî giran xwe girtibû li ser kelehê û dixwest xişn û zemîna bajêr daqurtine, bike gepek nan, qurtek av.

Remo ji nav pêlên li ser diwarê başûr veqetiya û mîna mûkî tu ji nav hewîr dikişînî, derket. Şopa wî wînda bû, bê ku kesek bi wî agahdar bibe. Ew derket û berê xwe da malê. Dîtina hêzên leşkerên dijmin sawa mirinê berda nava wî, çokên wî şikand. Remo dixwest xwe veşere, dixwest bireve û canê xwe ji mirinek ne pir dîr biparêze. Dema ew derbasî hundirê xwe bû, destê Gulê, pîreka wî di nav hewîr de bû. Mirovên bajêr, li ser diwarên kelehê û li ber her çar deriyan, dikeliyan. Wan bi hers û bi kelba li hev dikirin û nav di xwe de didan. Deng û şirqesirqa çeka, li bin guhên diwarên diketin, zar û zêç ji xew radikirin û borînî bi wan dixist. Wê rojê, Remo xwe da oda nivîna û xwedanek sar û şîrêzî ji eniya wî diherikî. Kulîn kişand û xwest xwe veşere di bin berrek kevin de. Lê wê rojê Remo ji desthilanîn ketibû û nas kir ku hundirê xaniyê wî wî venaşere. Bê deng û bê şop derket. Remo nedivêribû li Gulê mêze bike. Di hundir de, ba giran bû wek hesin û bêhna wî diçikand. Wî derî li dû xwe girt û berê xwe da diwarên bakur. Gulê bi hêrs hewîr distra û bawer dikir ku mêrê wê tiştêk ji bir kiribû û dixwest bizivire nav cengaveriyên bajar. Lê wê rojê, Remo pîreka xwe, mala xwe, bajarê xwe, namûsa xwe ji dijmin re hişt, bi nerxekî pir arzan fi-roşt. Wî berê xwe da bakurî bajar, derket û berê xwe da daristanê. Bê ku ew li pişt xwe bizivire, bi gevên mezin, rût û destvala, Remo ji bajêr dîr ket. Li ser diwarên bakur, pasebanekî mirovek dît berê xwe da bû daristanê, pišta xwe dabû kelehê. Dema ew mirov durtir bû, ew li ber çavên paseban bû mîna pitikê reş, biçûktir bû û bû perçek ji daristanê.

Ew ne cara yekem bû ku dijmin, bi leşkerên xwe erîşî kelehê dikir û dixwest dora bajar, mîna bazin li dora dest, bigire. Ji her çar aliyan, biyaniyan çavên xwe berdidan jin û axa şehre keleh li dor. Dema wê rojê wan konên xwe li dora kelehê danîn xwar, rok hîna neçûbû ava. Lê dinya bê hawe tarî dibû. Toza bi nigan radibû, li dervî kelehê û li hundirê wê, mîna ewrekî mezin, mîna mijek qalind bi kêran nayê birrîn, tîrêjên rokê daduqurtand.

Her kesî dizanibû ku dijmin, di dawîya wê rojê de, erîş nake. Di hewîya rojeke nû de, kêr çav hatin ser hev. Mirinê alaya xwînxwariyê di singa zemînê de çikand.

GAZETECİ JONATHAN FROST

“Kamplarda ayırım yapılıyor”

● Irak'ın kimyasal silah saldırılarının ardından 100 bini aşkın Kürdün Türkiye geçmesinin yankıları dünya kamuoyunda halen devam ediyor. Kuzey Kürdistan'da TC'nin oluşturduğu toplama kamplarına yerleştirilen Kürt sığınmacıların durumu halen bir netliğe kavuşmuş değil. Olayların cereyan ettiği günlerde sayısız gazeteci ve televizyon ekibi yöreye akın etmişti. Bu gazetecilerden biri olan ve kampları filme alan gazeteci Jonathan Frost ile Kurdistan Press Londra'da görüştü.

20 Aralık 1988 günü İngiliz ITV'de Kürdistan üzerine bir haber programı yapan gazeteci Jonathan Frost programında özellikle Kürt mülteci çocuklarının durumunu dile getirdi.

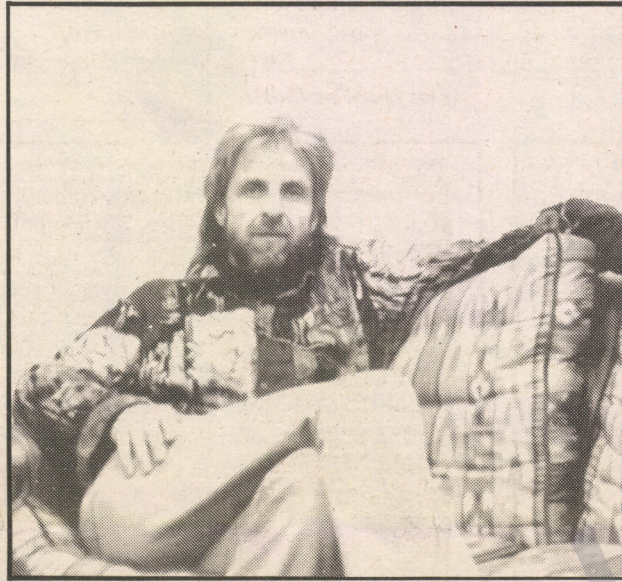
Gazeteci Jonathan Frost sorularımızı şöyle cevapladı.

□ Televizyonda yayınlanan programınızda özellikle sığınmacı Kürt çocuklarının durumunu dile getiriyorsunuz. Neden özellikle çocukları seçtiniz?

□ Kürt sorununun tarihçesi ve boyutları Avrupa kamuoyunda yakından bilinmiyor. Basın ve yayın kurumları da bu konunun etrafında tanıtılması için gereken çabayı sarf etmiyorlar. Ne zaman Halepçe katliamı ve onu takiben Ağustos ayı içinde Kürt halkına karşı kimyasal silahlar kullanıldığı duyulunca Kürtlerin kim olduğu, durumları ve ne için savaştıkları daha bir belirgin olarak bilinmeye başlandı. Fakat kamuoyunun şaşkınlığı ve hazırlıksız olarak yakalanması, kimyasal silahların kullanılması gibi bir vahşetin hükümetler düzeyinde belli bir baskı unsuruna dönüştürülemedi. Gazete ve televizyon da konu ile ilgili bir kaç gün haber verilmesinin ardından konu unutulmaya terk edildi. Onyıllardan beri haklı davaları için savaş veren Kürt halkına karşı bir devlet 1925'ten beri kullandığı yasak olan kimyasal gaz kullanıyor, yüzbinlerce Kürt yurdunu terk etmeye zorlanıyor fakat kimsenin kılı bile kıpırdamıyor. İşte bu sebepten dolayı çocukları konu edindim. Bilirsin, Avrupa kamuoyu hayvanlara ve çocuklara karşı duyarlıdır. Beni en çok üzen 8,10 yaşındaki çocukların sosyal ve psikolojik ruh halleriydi. O yaştaki çocuklar, çizdikleri resimlerde devamlı bomba atan uçaklar, tanklar, buldozeler, silah ve ölü insanlar konularını çiziyorlardı. Kamplarda çocuklar için hiç bir oyun alanı, okul filan yoktu. Çocuklar yine de ölüm, kan ve barut içinde ellerine geçen her fırsatta hayat dolu idiler; taş ve sopalarla oyun oynuyordular. İngilteredeki çocuklara Kürt çocuklarını Noel öncesi hatırlatmak istedim.

□ Kuzey Kürdistan'daki kampları ziyaret ettiniz. Bize kamplardaki durum ve zorluklardan bahsedebilir misiniz? Çekim esnasında ne tür zorluklarla karşılaştınız? Gazeteci olarak ne tür güçlüklerle karşılaştınız?

□ Bizim kampları ziyaret edeceğimizi ve çekim yapacağımızı kamp yetkililerine önceden bildirilmişti zaten. Ankara'dan film çekmek için gerekli izin kağıtlarını beraberimizde almıştık. Bu hususta sıkıntı çekmedik. Fakat kamplarda her kim ile konuşmaya başlasak hemen yanbaşımızda bazen sivil elbiseli bazen resmi elbiseli asker ve polisler geliyordu. Tabii ki durumda insanlar bizimle birlikte konuşmaya, şikayet etmeye fazla çüret edemiyordu. Birde durumlarının ne olacağı, Türkiye'de mi kalacaklar, yoksa

Jonathan Frost: "Yüzbinlerce Kürt yurdunu terk etmeye zorlanıyor ve kimsenin kılı kıpırdamıyor." Foto: ANK

İran'a mı götürülecekleri belli değildi. Statüleri yoktu. Mülteci miydiler, konuk muydu belli değildi. Bu yüzden ileri çıkanları, şikayette bulunanları hemen kamptan uzaklaştırıp İran'a gönderiyorlardı. Hatta kamplardaki Kürtleri temsilen yetkililere gidip şikayette bulunanları PKK'li diye soruşturmaya tabi tutuyor olduklarını öğrendim. İtiraf edeyim, orada biraz safca davrandım. Bu durumda geçeceği ortaya çıkarmak biraz zorlaşıyordu. Kamplarda ayırım yapılıyordu. Kimilerine iyi davranılıyor, onlara imtiyazlar veriliyordu. Kamp yöneticileri sürekli bana şu adamı filme al falan diyorlardı. Kampların içinde en kötü olanı Yüksekova. Sonra Diyarbakır'daki idi. Hastane filan yoktu. Sadece bir çadırın içinde muayene yapılıyordu. İlaç, sağlık ve gereçleri çok yetersizdi. Kamplardaki sağlık memurları ne kadar çok çalışsa da, ellerindeki malzemeler kit olunca ne yapabiliyorlardı. Soğuktan, hastalık ve yetersiz beslenmeden çocuklar arasında ölü sayısı çok fazla idi.

□ Şimdi durum daha da kötüleşmedi mi?

□ Korkarım ki öyle. Mardin kampından aldığım bir mektupta deniliyordu ki 25/25 Aralık'ta iki gün süren kar fırtınası sonucu onlarca çadır yıkılmış, en az 6 çocuk o esnada donarak ölmüş. Biz durumu dışişlerine bildirdik ve acilen battaniye ve ilaç yardımı yapmalarını istedik. Fakat bunu belirtmek istiyorum. Kısa vadede bazı şeyler yapılıyor. Sorun Kürt halkının ulusal ve demokratik istemlerinin verilmesidir. Kürtlerin kendilerinin olan bir yurtları olmazsa, kaldıkları ülkelerde baskı ve zorla idare ediliyorsa Kürt halkının sorunlarına tam bir çözüm gelemezdir.

□ Teşekkür ederiz sayın Jonathan Frost.

□ Asıl ben teşekkür ederim.

ANK • LONDRA

“Merhaba”dan Türk Federasyonu'na -II-

İsveç Devlet Radyosu'na bağlı Türkçe Merhaba Redaksiyonu ile, İsveç devletinden yardım alan Türk İşçi Dernekleri Federasyonu giderek Türkiye Cumhuriyeti'nin birer yan örgütü durumuna geldiler. Türk devleti kendi televizyon, radyo yayınları ile yapamadıklarını, Merhaba'yı kullanarak yapıyor. Öte yandan TC İçişleri Bakanlığı, İsveç Türk İşçi Dernekleri Federasyonu'nu kullanarak, politik göçmenleri işbirliğine zorluyor. Pişmanlık yasası ile ajanlık kurumunu bu iki örgütü basamak yapıyor, gerçekleştirmek istiyor.

Olay öyle boyutlara ulaşmış ki, artık TC'nin ajanları, görevlileri açıkça İsveç'te at koşuruyor. Türk Federasyonu adeta Türk Elçiliği'nin yan kuruluşu gibi Türkiye'den işkencecilerin, katillerin koruyucularını, savunucularını birer birer İsveç'e davet ederek, 12 Eylül'ün kanlı rejimine ortak oluyor. Merhaba Redaksiyonu da bu kirli ve ajan ilişkilerin sesi durumunda, yayın yapıyor. Yaptıkları programla ve verdikleri "resmi" haberlerle işkencecilerin seslerini ta yatak odalarımıza kadar sokuyorlar.

Ve tüm bunlar İsveç'te, İsveç devletinin olanakları ile gerçekleşiyor. Oysa Federasyon ve Merhaba'dan gaye, Türk devletinin çirkin ve kirli işlerini açığa vurmak, çeşitli nedenlerden dolayı İsveç'te yaşamaya mahkum edilmiş göçmenlerin haklarını savunmak, onları bilgilendirmektir.

Oyun büyük oynamıyor. Ankara tüm pisliliği ve gücü ile Stockholm'e yerleşmiş durumda. Sözüm ona Türk İşçi Federasyonu bizlerden görünerek, çifte vatandaşlığı tartışma konusu yapmak için, Türkiye'de bir işkence kurumu olan İçişleri Bakanlığı'ndan görevlileri getirerek bu soruna çözüm bulmaya çalışıyor. Oysa gerçek niyet ve esas oyun başkadır.

Geçen sayımızda kısaca değindiğimiz ve hukukçu yaza Demir Özlü, şair ve fotoğraf sanatçısı Lütfü Özkök, ressam İhsan Aydın ile Yusuf Küpeli'nin ortaklaşa hazırladığı bu raporun bir bölümünde çifte vatandaşlık sorunu şöyle dile getiriliyor:

"Türkiye'de çifte vatandaşlık sorununun çözümü bağlayan herhangi bir yasa yoktur. İkili anlaşmalarla sorunun çözümü için ödenecek olan bedel nedir? Bu sualler Türkiye'yi yönetenlere sorulmaktadır. İçişleri Bakanlığı'nun bir me-murunu İsveç'e davet edip, çifte vatandaşlık konusunda konuşuran bir göçmen örgütünü nasıl tanımlamak gerekir acaba? Bu bakanlık 388 bin Türk vatandaşına pasaport vermektedir.

Türkiye'de İçişleri Bakanlığı halka karşı yürütülen devlet terörünün, işkencenin, baskının sembolüdür. Jandarma, polis, "DAL" adlı işkenceci özel soruşturma ekibi, Olağanüstü Hal Bölge Valiliği, gizli istihbarat örgütü; terör ve işkenceyi uygulayan tüm mekanizmalar bu bakanlığa bağlıdır."

Tüm bunlara rağmen hem Merhaba ve hem de Türk Federasyonu açıkça bu kurumla çalışmaktan, ona yardımcı olmaktan çekinmemektedirler. Adı geçen rapor daha sonra şunlara yer veriyor:

"10. 11. 1988 günü, Türkiye parlamentosunda, SHP milletvekili Mehmet Moğoltay ve 60 milletvekili arkadaşı, İçişleri Bakanı Kalemli'yi istifaya davet eden bir soruşturma önergesi vermişlerdir. Önergede işkencenin tüm şiddeti ile devam ettiği, TV'de polis tarafından vahşice öldürülmüş insanların görüntülerinin yayın edildiği söylenmektedir. Tunceli vilayetinde polislin halka karşı yayılm ateşi açtığı, Mafya-faşist çeteler, halyali ihracatçılar ile polislin ve gizli istihbarat örgütünün ortak çalıştığı bi-

linmektedir. Bütün olanlardan öncelikle İçişleri Bakanı'nın sorumlu olduğu bir gerçektir. Aynı anda ise, hükümetin başı Turgut Özal, mecliste bekleyen idam kararlarını onaylatmak için harekete geçmiştir."

İşte bu denli zulüm, işkence, insan öldürme olaylarına neden olan bu kanlı bakanlığın görevlileri, buradaki Türk Federasyonu ile Merhaba'nın davetlisi olarak Stockholm'e gelebiliyorlar. Bu bir bakıma her iki kurumun da bu bakanlığın suçlarını paylaştığı anlamına geliyor. Bu işkencecileri ödüllendirmek, onlara arka çıkmaktır. İsveç devleti bir yandan işkenceye, toplu kıyımlara karşı çıkıyor, diğer yandan bu işkence ve kıyımları destekleyen iki kuruluşa maddi yardımda bulunuyor. İsveç yöneticilerinin bu oyundan haberdar olup olmadıklarını bilmiyoruz. Ama bu görev her şeyden önce İsveç'te yaşamaya mahkum edilmiş, yakın akrabalarını işkencede yitirmiş, halkın safında yer almış bizlere düşmektedir. Çünkü Türk devleti bu iki kurumu kullanarak alabildiğine örgütlenmiştir İsveç'te. Ajan ve provakatorlardan geçilmiyor sokaklarda.

Özel telefonu anons edilen görevli memur Kadir Akın

Demir Özlü, Lütfü Özkök, İhsan Aydın ve Yusuf Küpeli daha sonra şu görüşleri dile getiriyorlar:

"Türk İşçi Dernekleri Federasyonu'nun çağrılı bu grup, İsveç'i terk ederken, iktidar partisi ANAP milletvekili İsveç polisine havaalanında tabanca yakalatmıştır. İsveç Devlet Savcısı tarafından tutuklanmış, ancak para cezası ödeyerek serbest bırakılmış ve Türkiye'ye geri dönmüştür..."

Anlaşılan Türk İçişleri Bakanlığı İsveç'te de terör estirmeye, ortalığı kana bulamaya niyetlidir. Türk elçiliği, Türk Federasyonu ile Merhaba'nın zırhına büründüğü için, bu konuda daha serbest, daha rahat hareket edebilir, İsveç'i kana bulayabilirler. Çünkü onlar bu konuda uzmandırlar...

Adı geçen raporun bir yerinde bu konuya şöyle parmak basılıyor:

"Türkiye İçişleri Bakanlığı'nın sansürü Türk Elçiliği aracılığıyla İsveç'te de korku salmaktadır."

Nitekim Merhaba Redaksiyonu TRT'nin sesi durumuna gelmiştir. Örneğin, Adnan Kahveci ile seri programlar yapan Aslan Mengüç, Kürt köylüsüne insan pisliliği yedirme olayını ön plana çıkarmadan kısaca geçiştirmiştir. Dostlar Derneği'nin kurucu üyesi olan bu kişi, her koşulda Kürt halkını karalayarak, "Milli" görevini yerine getirmiş, resmi ideolojinin gönüllü bir savunucusu olduğunu ortaya koymuştur. Kuşkusuz bizler Merhaba Redaksiyonu'nda çalışan herkesi suçlamıyoruz, sadece demokratik olanakları, anti-demokratik güçlere sunanları açığa çıkarmak istiyoruz. Gelecek hafta bu konuyu tartışacağız.

Mahmut BAKSI

Üç soru

EBUBEKİR PAMUKÇU ÜZERİNE

Gazetenizin 5.1.1989 tarihli sayısında Mehmet Piran imzasıyla yazılmış bir yazı okudum. Piya yazarlarından biri olarak bende Mehmet Piran'a bir iki soru sormak istiyorum.

Mehmet Piran, Piya'ya saldırmak için çirkin bir yol seçmiş. Ebubekir Pamukçu'nun geçmişindeki bir olayı Ebubekir Pamukçu'ya ve Piya'ya karşı kullanmak istemiş. Ben Ebubekir Pamukçu'ya inanıyorum. Polisin elinde onun imzasını taşıyan bir belgenin bulunması, onun polisle çalıştığı anlamına gelmez. Tam tersine o onurlu bir devrimcidir.

Onun o belgeyi hangi koşullarda imzaladığını ve olaydan sonraki kararlı mücadelesini bilen birisi olarak Ebubekir Pamukçu'ya güvenim sonsuzdur. Bu güveni kimse sarsamaz... Ama Mehmet Piran'ı hiç tanımıyorum. Sağlam, dürüst bir devrimci de olabilir, tersi de. Ama yazısındaki hafiflik, üzerimde hiç de iyi bir etki bırakmadı.

Mehmet Piran'a sorularım şunlar:

1- Sözkonusu belgeden ne zaman ve hangi koşullarda haberiniz oldu?

2- Ebubekir Pamukçu'nun henüz yayınlanmamış olan bir kitabından sözediyorsunuz. Yazarın kullandığı takma adı (Halim Selim) sözkonusu etmenizden, kitabı okuduğunuz anlaşılıyor. Sorum şu: Ebubekir Pamukçu'nun henüz yayınlanmamış olan bu kitabını ne zaman ve hangi koşullarda okudunuz?

3- Siz açıkça söylemiyor ama, dolaylı olarak Ebubekir Pamukçu'nun MİT'le çalıştığını demeye getiriyorsunuz. Böylece sinsî bir şekilde kamuoyunu yanıltmak istiyorsunuz. Şimdi size soruyorum; soruma lütfen açık yüreklilikle, açık ve net olarak cevap verin: Siz bizzat kendiniz Ebubekir Pamukçu'nun MİT'le çalışıyor olabileceğine inanıyorsunuz? İnanmıyorsanız, Ebubekir Pamukçu'dan ve yanıltmaya çalıştığınız kamuoyundan özür dilemeyi düşünmüyorsunuz?

Ebubekir Pamukçu'ya ilişkin tartışmayı başlatan biri olarak sorularıma açık ve doğru olarak yanıt verme nezaketinde bulunacağınızı umarım.

28.1.1989
Zerwes Serhad

Zorunlu bir açıklama

31 Ocak 1989

Bu zorunlu açıklamamı yayın organınızda yayınlarsanız çok memnun olurum, şimdiden çok teşekkür ederim.

AYRE ve PIYA'da yayınlanan eserlerimden dolayı, benim de bu arkadaşlarla aynı düşüncüyü savunduğum kanısı uyanmıştır. Tarihi revize ederek, gerçekleri saptırarak halkımızın arasına ayrılık tohumları eken faaliyetlerinden dolayı, PIYA ile olan bütün ilişkilerimi koparmış bulunmaktayım.

PIYA'da eserleri yayınlanan ve yayınlanacak olan değerli arkadaşların, tarihi gerçekleri inceleyip bu tür oyunlara kanıp niyeti kötü kişilerin peşinden gitmemelerini, yerimizin sürekli halkımızın yanı olduğunu kavramalarını, art niyetli kişilere karşı tavır almalarını dilerim.

Sayın E. Pamukçu arkadaşın bundan sonra benim eserlerimi kesinlikle yayınlamamasını dilerim.

Saygılarımla.

Usxan

Kî min dixwaze?

Navê min yê alemanî ev e: DIE VERLORENE EHRE DER KATHARINA BLUM. Navê yê ez nivîsandî Heinrich Böll e, nivîskarê bi nav û deng (xilata Nobel: 1972). Şahîne Bekirê Soreklî ez wergerandime zimanê kurdî. Navê min yê kurdî ev e: *Herimandina Jiyana Katharina Blum* (114 rûpelên A3 bi daktîlo).

Ez bo çapê amade me. Kes, rêxistin, yan weşanxaneya dikare min bêderengî û bi şeweyek rêk û pêk bide çapkirin û weşandin, bila bi kerema xwe ji vê navîsanê re binivîsîne:

★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★
★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★
★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★

Box 905
Bankstown 2200
Australia

Romanek nû

□ Mahmut Baksî di romana xwe Gundikê Dono de gundiye Xerzan îfne ziman. Warê Xerzan di destpêka, 1950 an de guhartinekê mezin derbas dike.

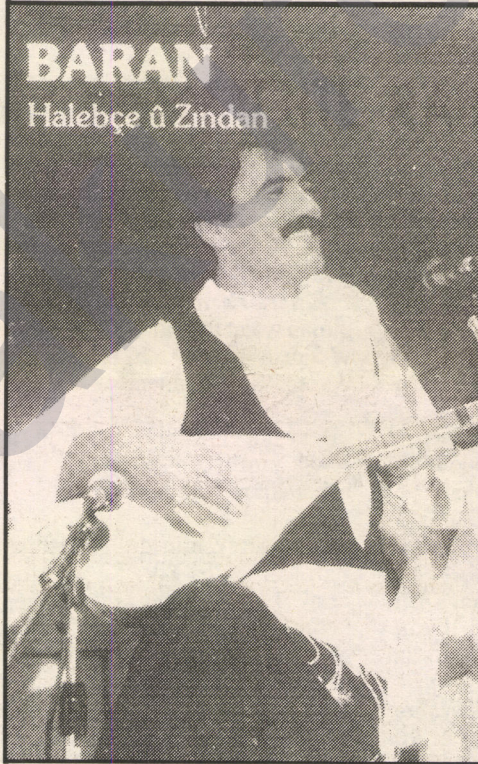
Di vî romanî de, hunê evîna Aso, kulîlka ber qerexê Çemê Xerzan, şitla têravî, kevoka dilê xortan bibînin... Hunê dîsa bi Zibêyrê Ehmê re, bi Hacî Zorav re rabin û rûnên.

Bi kurtî, romana Gundikê Dono romana gundiye Kurdistanê ye.

Navîsanê xastinê

Orfeus Bokförlag

Vanadîsv. 18, II.tr; 113 46 Stockholm
Sweden

BARAN
Halebçe û Zindan

Roja şanzdê êvarê
Gira gira teyarê
Ser me ra bombe barî
Halebçe dinale

Dayê bîra me nare
Anê bîra men nare
Can dayîna zarokan
Jin û mêran bîrnabe

Tirk û Erebe, Ecemin
Dijî hember Kurdistanî
Penc hezar kes şewitandin
Halebçe dinale

Dayê em bîr nakin
Anê em ji bîr nakin
Rojê reş li Kurdistan
Tim caran bîr mekin

Berwe rojên Newroze
Şîr kete nav şahiyê
Namrin şehîdên Kurdistanê
Dayê qe menale

Anê qe menale
Dayê tu qe menale
Egîdan tev serhildan
Li çiyar û li zindan.

T. M. Baran

KASETEK NÛ
LI SER
HELEBÇE
Û
ZINDAN

KURDISTAN PRESS
rojname hefteyî | haftalık gazete

Berpirsiyarê Giştî
Genel yayın yönetmeni
Orhan KOTAN, 08 - 29 50 56
Berpirsiyarê Aligir
Yardımcı yönetmen
Çetin ÇEKO, 08 - 29 83 32
Adress; Box 7080, 17207 Sundbyberg
Büro; Örsvängen 6C, Hallonbergen
Tlf; [46] 8-29 83 32
Telefax; 08-29 50 56
Bankgiro; 343-5559
Postgiro; 2 65 33-0

Çapxane • Baskı;
Tidnings Tryckarna på Åland AB

Kurdî - Tirkî
Kürtçe - Türkçe
Rojname Hefteyî • Haftalık Gazete
Hejmar - Sayı; 60 (6) • Hefte 6
09 Sibat • Şubat 1989

□ Nivîsarên ku tîn şandin li xwediyên venagerin
□ Gonderilen yazılar iade edilmez
□ Redaksiyon dikare nivîsarên ku ji rûpelên xwendavanan û Serbest Kürsî re tîn şandin, li gor düzêna rûpelan, kurtir bike.
□ Serbest Kürsî ve Okuyucu Sayfası için gelen yazılar, özüne dokunulmadan sayfa düzenine göre redaksiyon tarafından kısaltılabilir
□ Eger xwediyên nivîsarên kurdî tiştekî taybetî nebêjin, redaksiyon dikare, li gor standardên zimanê kurdî, guhertinên pewist çêke

ABONE

□ 3 Mehî • 3 Aylık □ 6 Mehî • 6 Aylık □ Salek • Yıllık
48 SEK-24 DM 96 SEK-48 DM 208 SEK-104 DM

Tarih / Dîrok.....

NAV / PAŞNAV
İSİM / SOYİSİM

NAVÎŞAN
ADRES

WELAT / ÜLKE

Hûn dikarin heqê aboneti li ser hesaba GILALA AB Postgiro 26533-0 Stockholm razin û sûreteke jê ji Box 7080, 172 07 Sundbyberg-Sweden re bi qarta abone rêkin.

Abone ücretini GILALA AB PG; 26533-0 Stockholm kontosuna yatırarak, bir kopyasını Box 7080,172 07 Sundbyberg-Sweden adresine abone kartıyla birlikte postalayarak abone olunabilir.

KURDISTAN PRESS
rojname hefteyî | haftalık gazete

Chefredaktör och ansvarig utgivare
Orhan KOTAN, 08-295056
Redaktion sekreterare
Çetin ÇEKO, 08-298332

Postadress; Box 7080, 17207 Sundbyberg
Besökadress; Örsvängen 6C, Hallonbergen
Tlf; [46] 8 - 29 83 32
Telefax; 08 - 29 50 56
Bankgiro; 343 - 5559
Postgiro; 2 65 33 - 0
Tryckeri; Tidnings Tryckarna på Åland AB

Kurdisk Turkisk
Veckotidning
Nummer; 60 (6) • Vecka 6
09 Februari • Sibat 1989

Hefta Kurdan çêbû

Li bajarê Linköpingê bi amadekariya "Komita Piştigiriya Helebçe" (Halabja Solidarität Kommittén) di nabêna 30.01 - 04.02.1989 an de hefteyek Kurdî pêkhat. Di vî hefteyê de parlamen û nûnerên şeş partiyên Swêdê, Xaç Sor, Rêxistina Parastinê Zarokan, Koma Miletan, Amnesty, Dêr, ABF, Rêxistina Karerên Swêd (LO) beşdar bûn.

ANK • Linköping

Gelek şair, nivîskar û diroknasên Kurd ji di vî hefteyê Kurdî de li ser çand û edebiyata Kurdî agahdariyên baş pêşkêş kirin. Di dawiya hefteya Kurdî de şevêkî çandî û hunerî hat çêkirin. Di şevê de gelek grubên hunerî û musikayê yên Kurd û ji Swêdê û welatên cihê jî bi muzîk û hunerên xwe beşdarî şevê bûn.

Roja yekem (30.01.1989), Minaqaşeyek (gotûbêjek) di navbera parlamenênc partiyên Swêdî, nûnerên Partiya Sosyalîst, Dêr û Eniya Kurdistanê Iraqê de pêk hat. Hemû beşdarên gotûbêjê, di gotinên xwe de bi awakî dût û dirêj li ser dirok, ziman, çanda Kurd û Kurdistanê axaftinên baş kirin. Li aliyê din hemû li dijî qirkerên ku ji alî dagirkerên Kurdistanê ve tên kirin sekinîn. Dewletên kolonyalîst rûswa kirin. Bi taybetî bi awakî eşkere bûyerê bombekirina Helebçe bi çekên kimyewî ji aliyê Saddamê xwînrêj ve rûş kirin. Bi kurtebirî axaftinên parlamen û nûneran weha bû:

Li ser navê Wezîrê Biyanîyan Lars Gunnar Eriksson; "Li Swêdê, Kurd ji hemû grubên din yên biyanî bi rêxistinkirîne. Lê mixabîn kuştina Serokwezîrê Swêdê li dijî Kurdan hate bikaranîn û heya niha jî ev yekê ha in berdewam e. Divê ev yekê ha bê rakirin."

Martin Löneberg, nûnerê Kilîsê; "Ez li hember tiştên ku bi serê Kurdan tên kirin, ji mirovaniya (insaniya) xwe fedî dikim. Mafê Kurda ye ku ew jî mîna milletên din azad bîjin."

Viole Fruberka Parlamenê Sosyal-demokrat; "Kurdistan îro bûye aktuel. Hikumeta me hay bi tadariyên ku ji aliyê Tirkiyeyê, Iran, Iraq ve li Kurdan dibê heye. Em bi her awayî li dijî van tadariyan derdikevin. Hê di destpêkê de me nerazîbûna bo buyera Helebçe bo hukumeta Iraqê hinart. Di payîza borî de me raporek ji Amnesty wergirt, ku li Tirkiyeyê tadarî li Kurdan tê kirin. Bo vî çendê jî me protestoya xwe bo hukumeta Tirkiyeyê da xuyakirin. Li aliyê din em li Swêd xebatê dikin ku zarokên penaberên Kurd zimanê zikmakî bixwinin. Me di derheqa vî karî de hinek informasyon jî bi nivîskî weşandiye. Em dixebitin ku Kurd li Swêd xwe bi her awayî wek Kurd his bikin."

Perolat Strinberg Partiya Moderat; Wî li ser xebata Sosyaldemokratî bo Kurdan axivî û ev xebata ha baş dît.

Lola Björquist Partiya Gel; "Min Kurda li Linköpingê nas nekiriye û em bûne dest. Min pîrsa Helebçe bir Balyozxana Iraqê û ji wana bersiv xwest. Di çaxê bombebarandîna Helebçe de hukumeta Sosyaldemokratî bédeng ma. Divê mirov vî yekê jî wezîrê derve yê Swêdê bipirse. Wî çaxî kes nedivêre qala Kurdan bike, bo çi? Hevîdarim ku Swêd wê di vî alî de karê xwe bo Kurdan bêhtir bike."

Oswald Söderqvist Parlamenê Partiya Komunîst; "Gava min di sala 1976 an de cara pêşî qala Kurdan kir, ez hingê bi tenê bûm. Lê belê niha her şeş partiyên Swêdê qala vî jî hev re dikin. Ez gelekî pê kêfxweşim. Niha li ser vî pîrsê hê bêhtir tê axaftin. Lê xweş xuyaye ku ev pîrs ne nûye. Ji ber ku Helebçe ne nûye ev doh jî hebû. Gava Iran û Iraqê bo Şattulereb şer dikirin, wê çaxê jî

Iraq bi hemû hêza xwe êrişên mezin dibir ser Kurdan. Hemû gundên Kurdistanê dişewitand. Wê çaxê jî Kurd bi hezaran mihaçir dibûn. Gelek fantezî ne pêwîst e. Bawerim ku rola Swêd li pêşberî van bûyeran pîrr giring e. Mesela Swêd dikare ji Tirkiyeyê bixwaze ku rewşa wan penaberan baş bike. Dîsa Swêd dikare ji sazkirina Enstîtuyek Kurd re rê veke. Lê belê li aliyê din de Swêd bi milyaran kronan kontraktan bi Tirkiyeyê re çêdike, da ku metroyekê li Stenbolê çêke... Ticareta Swêd bi Iran û Iraqê re pîrr mezin e..."

Lars Norberg Partiya Keskan; "Em li dijî hepiskirina kesên Kurd li komunan e. Em piştigiriya xwe bo pîrsa Kurd didin xuyakirin û emê siyasetekê aktif bimeşînin. Emê vî pîrsê bibin parlamentoya Swêdê."

Dan Eriksson Partiya Xiristîyan (KdS); "Em piştigiriya welat û ziman û çanda Kurdan dikin"

Nûnerê Partiya Sosyalîst; jî li ser dirok, ziman welat û çanda Kurdan dût û dirêj axivî û piştigiriya xwe bi Kurdan da xuyakirin û got: "Kurd mihtacê dostanê..."

Roja duyemîn bi vîdeo filim û wênayan rewşa Kurdistanê bi taybetî ya Helebçe jî mevanan re hate nîşandan.

Di roja sêyemîn de, Rêxistina Parastina Zarokan, Xaç Sor, Koma Miletan, Amnesty, LO, ABF beşdarê gotûbêjê bûn.

Nûnerê Xaç Sor Jören Bjellerstad weha peyivî; "Li Helebçe gaza siyanîd hatibû bikaranîn. Ev çek hem insanan di nabêna 10-20 saniyê de dike. Bêhtirîn tesîra xwe kezeba sipî, çav û guh dike. Çav kor dike û dixwe wareke bê dermanê. Me mihawe kir ku em danûstandinê li gel wan penehendeyên ku çûne Tirkiyeyê bikin. Lê hukumeta Tirkiyeyê neda. Heyva sor a Tirkiyeyê, ji ber ku nêzikî hukumetê elîkarî bi me re nekîr. Lê li wan cihên din em bi rêyên hêzên Kurdî re muhawelê dikin ku alikariyê bikin. Xebata me her berdewam e."

Roja çaremîn; Di vî rojê de nivîskar diroknaş û şairên Kurd û her weha yên Swêdî li ser çand, dirok û helbesta Kurdî axaftin kirin. Di vî şevê de, hozanê Kurd Şergo Bêkes û herweha yê Swêdê Bäckström -ku hin helbestên hozanê Kurd yê nemir Goran wergerandiye bi swêdî- bala temaşevanan kişandin li ser helbesta Kurdî.

Roja dawiyê; Şevêkî kulturî ya Kurdî bi muzîk, bi govend û bi strana hate pêşkêşkirin. Di şevê de gelek grubên cihê cihê wek ji Swêdê, Salvador, Şîlî, Asurî beşdar bûn. Bi leyistik, huner û govenda xwe şeva Kurdî xemilandin. Şivanperwer jî hatibû dawetkirin, lê mixabîn nehate şevê. Gelek temaşevan jî tenê ji bo guhdarkirina wî, ji bajarên nêzikê Linköpingê hatibûn. Dema ku gotin Şivan nayê temaşevan aciz bûn. Di şevê de nêzikê 400 kes beşdar bû.

Serokê Komîta Piştigiriya Helebçe Samî Rahîm

Serokê Komîte di derheqa vî kampanya piştigiriya Helebçe de weha peyivî;

"Me vî komîta 02. 04. 1988 an de pêkanî. Daxwaza me ev bûn: 1-Divê li pêşberî çekên kimyewî ku li dijî Kurdan bân bikara-

Roja 16'ê Adarê 1988'ê rewşa Helebçe

Foto; Stefan Hjertén

nîn bê sekinandin. 2-Divê pîrsa Kurd bike-ve di rojeya Koma Miletan de. 3-Divê dijitiyêke navnetewî li pêşberî jenosîda gelê Kurd bê pêkanîn. 4-Divê Swêd alikariya mirovanî, tibbî bo wan penaberên ku ji ber çekên kimyewî çûne Kurdistanê tirkiyeyê bike. Ev daxwaz û hêviyên me ji hemû welatên Ewropî, yên cihanê ku bo mafê gelan xebatê dikin hene. Di bin navê komîta Piştigiriya Helebçe de ev rêxistin û partiyên siyasî imza xwe avêtine; Partiya Sosyaldemokratî (s), Partiya Gel (fp), Partiya Moderat (M), Partiya Navendî (Center), Partiya Çep a Komunîstan (VpK), Partiya Keskan (mp), Partiya Xiristîyan (KdS), Rêxistina Parastina Zarokan, Xaç Sor, Komela Koma Miletan. me ji bo Komîta Helebçe, ji rojnama, radyo, rêxistinên humanîter, siyasî û ne siyasî, çandî ûhw. alîkarî wergirt. Hemû jî piştigiriya Kurd û Kurdistanê kirin.

Me gelek semîner, şev, meş, protesto, agahdarî pêkaniye û vî yekê gelek dengê xwe vedaye jî.

Niha xelkê bajarê Linköping hema bêje hemû serwextê pîrsa Kurd bûne. Me li her der propaganda gelê Kurd kiriye. Bi taybetî jenosîda Helebçe bo wan daye xuyakirin. Ji ber vî çendê jî gelek Swêdî hatine bûne endamê Komîta Helebçe. Me gelek pêwendî bi rêxistinên Kurd re kiriye, lê mixabîn heya niha wan alikariyê ber bi çav bi me re nekiriye."

Me çend hevpeyvîn bi kesên beşdarvanê Hefta Kurd re çêkir.

Britt rackwan (Swêdî); "Hefta gelek rêk û pêk bû. Bi taybetî armanca vî jî bo min gelek interesante. Şergo Bêkes gelekî xweş digot."

Muayed Teyip (Şair, Kurd); "Bi dîtina

min ev şeva gelekî bi rêk û pêk bû. Bi taybetî jî aliyê tanzîmê ve û li aliyê din jî gelek Swêdî jî hatibûn. Em gelek şevan jî bo piştigiriya Kurdan li Stockholmê çêdikin, lê belê em Kurd tenê li van şevan hazir dibin."

Abdulla (Endamê Komîta Helebçe); "Em ji mêj ve mihtacê hefte û şevên mîna vî ne. Berê heya xelkê du gotin li ser me Kurdan bigotan sed minetkarî li me dikir, lê belê tu bixwe jî dibîni ku îro me ew merhale derbas kiriye."

A. Sperling (Sosyolog, Swêdî); "Ez du rojên vî hefteyê de hazir bûm. Lê belê berê jî min filmên video û pirtuk li ser Kurdan dîtibû û xwendibû. Lê malûmatemê min kêma bûn, niha zêdetir bûye"

Ismail (Kurd); "Ev tişteke zor baş bû, ji ber ku xelkê tê gihan ku Kurdistan çiya."

Ferhad baban (Hunermend, Kurd); "Bernameyê berz, ciwan, tanzîmî û deqîq bû. Li aliyê kulturî ve gelekê baş bû. Min bêhtirî goraniyên (stranên) bi Swêdî gotin, ke swêdî bizanin Kurd kareke xwe heye, opereyeka xwe heye û pêsketîneke xwe heye. Li aliyê din dengê Kurd li pêşberî bombebarandîna Helebçe protestoyek zor baş heye"

Şev bi awakî xweş tewa bû. Bi kurtî ev karê ha jî aliyê çend welatparêzên Kurd ve hatibû destpêkirin. Yekî jî wan serokê Komîte Samî Rehîm bû. Wana bi her awayî bi fedekariya xwe, bi dilxwaziya Kurd û Kurdistanê xwestin dengê gelê Kurd, êş û perişaniya wî bi derdora xwe bidin zanîn. Wana ji bajareke piçûk, bi çend kesan ve dest bi vî karî kirin, lê belê roj bi roj ev kar mezin bû.

Mirov dikare bêje: Ger welatparêzên Kurd fedakar û xebatkar bin, dikarin dengê welatê xwe belav bikin û berhemên wî jî bistînin.

Dr. Cuwan BATU